

Nuorten vakavan rikollisuuden ja jengiväkivallan ehkäisy Ruotsissa ja Tanskassa

Katsaus arviointitutkimuksista

Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:9

Nuorten vakavan rikollisuuden ja jengiväkivallan ehkäisy Ruotsissa ja Tanskassa

Katsaus arviointitutkimuksista

Emma Villman, Markus Kaakinen

Oikeusministeriö Helsinki 2024

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Oikeusministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-400-863-1

ISSN pdf: 2490-0990

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Nuorten vakavan rikollisuuden ja jengiväkivallan ehkäisy Ruotsissa ja Tanskassa Katsaus arviointitutkimuksista

Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:9	Teema	Selvityksiä ja ohjeita
Julkaisija	Oikeusministeriö	
Tekijä/t	Emma Villman, Markus Kaakinen	
Kieli	suomi	Sivumäärä 59

Tiivistelmä

Tämä selvitys pohjautuu kirjallisuuskatsaukseen arvioituista, Ruotsissa ja Tanskassa parin viime vuosikymmenen aikana toteutetuista toimenpiteistä nuorten jengirikollisuuden tai sen aiheuttamien haittojen torjumiseksi ja rikoskierteestä irrottautumisen tukemiseksi. Kirjallisuuskatsauksessa haettiin selvityksen kannalta relevanttia englannin-, ruotsin- ja tanskankielistä arviointitutkimuskirjallisuutta kansainvälisistä ja kansallisista tietokannoista.

Hakustrategian tavoitteena oli tavoittaa tieteellisten julkaisujen lisäksi myös niin sanottu harmaa arviointikirjallisuus. Lopullinen aineisto sisälsi 78 raporttia tai artikkelia. Aineiston perusteella Ruotsissa ja Tanskassa on ollut varsin monipuolisesti erilaisia ehkäiseviä toimia.

Arvioidut toimenpiteet luokiteltiin seuraavasti: 1) moniammatilliset ehkäisevät työmuodot, 2) muut ehkäisevät toimenpiteet, 3) poliisin toimenpiteet, 4) exit-ohjelmat 5) kuntoutus ja terapiat sekä 6) rikosseuraamukset. Arviointitutkimusten perusteella ei kuitenkaan hahmotu mitään selkeää yksittäistä toimenpidettä tai toimenpidekokonaisuutta, jota voitaisiin tutkimusnäytön perusteella pitää Suomessa varmasti toimivana. Kriminaalipoliittisesti voikin olla parempi ratkaisu keskittyä suomalaisen järjestelmän ja lainsäädännön vahvuuksiin ottaen vaikutteita muualla tehdystä työstä ja arviointinäytöstä.

Asiasanat rikollisuus, nuorisorikollisuus, rikosentorjunta, arviointitutkimus, Tanska, Ruotsi, katujengi, kirjallisuuskatsaus, jengirikollisuus

ISBN PDF 978-952-400-863-1 **ISSN PDF** 2490-0990

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-863-1>

Förebyggande av grov brottslighet och gängvåld bland unga i Sverige och Danmark

En översikt över utvärderande undersökningar

Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar 2024:9	Tema	Utredningar och anvisningar
Utgivare	Justitieministeriet	
Författare	Emma Villman, Markus Kaakinen	
Språk	finska	Sidantal 59
Referat	<p>Denna utredning bottnar i de åtgärder som Sverige och Danmark har vidtagit under de två senaste årtiondena för att bekämpa gängbrottsligheten bland unga och förebygga därtill relaterade skador samt för att hjälpa ungdomar att bryta brottsspiralen. I litteraturöversikten söktes med tanke på utredningen relevant litteratur om utvärderande undersökningar på engelska, svenska och danska i internationella och nationella databaser.</p> <p>Syftet var att utöver vetenskapliga publikationer få tag i så kallad grå litteratur. Det slutliga materialet bestod av 78 rapporter eller artiklar. Materialet visar att Sverige och Danmark har genomfört rätt så många olika förebyggande åtgärder.</p> <p>De utvärderade åtgärderna delades in i följande klasser: 1) multiprofessionella förebyggande arbetsformer, 2) andra förebyggande åtgärder, 3) polisens åtgärder, 4) exit-program, 5) rehabilitering och terapi och 6) brottspåföljder. De utvärderande undersökningarna pekar dock inte tydligt ut några enskilda åtgärder eller åtgärdshelheter som utifrån forskningsrön med säkerhet kan anses fungera i Finland. Kriminalpolitiskt sett kan det vara en bättre lösning att fokusera på de starka sidorna i vårt eget system och vår egen lagstiftning och ta inspiration från på annat håll utfört arbete och uppnådda resultat.</p>	
Nyckelord	brottslighet, ungdomsbrottslighet, brottsförebyggande, utvärderingsundersökning, Danmark, Sverige, gatugäng, litteraturöversikt, gängbrottslighet	
ISBN PDF	978-952-400-863-1	ISSN PDF 2490-0990
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-863-1	

Sisältö

1	Johdanto	7
2	Menetelmät	9
3	Tulokset	11
3.1	Moniammatilliset ehkäisevät työmuodot	12
3.2	Muut ehkäisevät toimenpiteet	13
3.3	Poliisin toimenpiteet	14
3.4	Exit-ohjelmat	15
3.5	Kuntoutus ja terapiat	16
3.6	Rikosseuraamukset	17
4	Yhteenvetoa	20
5	Arvioidut toimenpiteet	22
5.1	Moniammatilliset ehkäisevät toimenpiteet	22
5.1.1	Sociala insatsgrupper, SIG – Community Intervention Teams (Ruotsi)	22
5.1.2	Ung och Trygg – Young and Safe (Ruotsi)	23
5.1.3	SSP-cooperation (Tanska)	23
5.1.4	Ungesamråd – Youth Consultations (Tanska)	24
5.1.5	Netværkssamråd – Consultation of Networks (Tanska)	25
5.2	Muut ehkäisevät toimenpiteet	26
5.2.1	D'e'd-projektet/ Fryshusets förebyggande ungdomsarbete i Malmö och Helsingborg (Ruotsi)	26
5.2.2	Midnight Football (Ruotsi)	26
5.2.3	Akustinen suunnittelu ja musiikki rikosentorjuntana (Ruotsi)	27
5.2.4	”Lungt på stan” (Ruotsi)	27
5.2.5	Civil insatsperson i förort, CIP -(Ruotsi)	28
5.2.6	Räddningstjänsten i samarbete med kidsen, RISK (Ruotsi)	28
5.2.7	Police Kadet Junior (Tanska)	29
5.2.8	Boligsociale indsatser – Community development (Tanska)	30
5.3	Poliisin toimenpiteet	31
5.3.1	Ordning och säkerhet – Order and safety (Ruotsi)	31
5.3.2	Mareld initiativet (Ruotsi)	31
5.3.3	Fenixprojektet – The Fenix project (Ruotsi)	32
5.3.4	Poliisin toiminta haavoittuvilla alueilla (Ruotsi)	33
5.3.5	NOVA – initiative by the Stockholm County Police (Ruotsi)	33

5.3.6	The Stockholm Gang Intervention Project, SGIP (Ruotsi)	34
5.3.7	Polisiär kameraövervakning – Police Camera Surveillance (Ruotsi)	35
5.3.8	Network analysis (Ruotsi).....	36
5.3.9	Focused deterrence: Sluta skjut – Ceasefire Malmö (Ruotsi) ja ”the Stress Strategy” (Tanska)	36
5.4	Exit-ohjelmat	38
5.4.1	Passus (Ruotsi)	38
5.4.2	Konsultationsteam – The Consultation Team (Ruotsi)	39
5.4.3	Livsstilshuset (Ruotsi)	39
5.4.4	The national exit program (Tanska)	40
5.4.5	Ny Fremtid – A new future (Tanska).....	41
5.4.6	Boxing rehabilitation programme, fictitious name: New Start (Tanska)	42
5.4.7	Breath Smart (Tanska).....	42
5.5	Kuntoutus ja terapiat.....	43
5.5.1	Multisystemic Therapy (Ruotsi ja Tanska).....	43
5.5.2	Individual cognitive behavioral therapy at residential homes (Ruotsi).....	45
5.5.3	’En vej ind’ (Tanska).....	45
5.5.4	MultifunC (Tanska).....	46
5.6	Rikosseuraamukset	46
5.6.1	Sluten ungdomsvård – Custodial sentences in youth institutions (Ruotsi)	46
5.6.2	Ungdomstjänstens påverkansprogram – Community-based rehabilitative programs (Ruotsi)	47
5.6.3	Motverka Våld och Gång – Counteract Violence and Gangs (Ruotsi).....	47
5.6.4	Ungdomskriminalitetsnævnet – Youth crime board (Tanska)	49
5.6.5	Ungdomssanktionen – Youth Sanction (Tanska)	50
5.6.6	Lowering the age of criminal responsibility (Tanska).....	51
	Lähteet	52

1 Johdanto

Tämän selvityksen tehtävänantona oli arvioida, millaisia kriminaalipoliittisia ja lainsäädännöllisiä toimia Suomessa olisi sovellettavissa nuorten vakavan rikollisuuden ja jengiväkivallan ehkäisyyn. Tehtävänanto on muotoiltu yhdessä oikeusministeriön kanssa tammikuussa 2023. Selvitys pohjautuu kirjallisuuskatsaukseen arvioituista, Ruotsissa ja Tanskassa parin viime vuosikymmenen aikana toteutetuista toimenpiteistä nuorten jengirikollisuuden tai sen aiheuttamien haittojen torjumiseksi ja rikoskierteestä irrottautumisen tukemiseksi. Arvioinnilla viitataan tässä yhteydessä sekä määrällisiin vaikutustenarviointeihin että laadullisiin prosessiarviointeihin¹. Toimenpiteillä viitataan erilaisiin kriminaalipoliittisiin toimiin aina lainsäädäntöuudistuksista ja poliisitoiminnasta moniammatillisiin ennaltaehkäiseviin työmuotoihin, jotka kohdistuvat lapseen tai nuoreen, perheeseen, yhteisöön tai alueeseen.

Ruotsi ja Tanska valittiin kohdemaiksi, koska ne ovat Suomen näkökulmasta yhteiskuntapoliittisesti vertailukelpoisia Pohjoismaita, joissa jengirikollisuus on ollut näkyvä ongelma 2000-luvulla. Lisäksi Ruotsilla ja Tanskalla on ollut hieman erilaiset lähestymistavat nuorisojengeihin kahden viime vuosikymmenen aikana. Tanskan lähestymistapa on ollut melko repressiivinen. Lähestymistapa on sisältänyt laajoja lainsäädännöllisiä toimenpiteitä (niin sanotut Bandepakke-lakipaketit) – mutta myös sosiaalipoliittisia toimenpiteitä ja kohdennettua poliisitoimintaa haavoittuvissa lähiöissä. Myös Ruotsissa on toteutettu erityyppisiä jengirikollisuutta koskevia toimenpiteitä jo pitkään. Ruotsi on kuitenkin omaksunut monessa suhteessa sosiaalipoliittisesti orientoituneemman lähestymistavan jengirikollisuuden torjuntaan.

Tässä selvityksessä keskitytään ainoastaan toimenpiteiden tutkimuksellisiin arviointeihin. Jengirikollisuuden torjunta Tanskassa ja Ruotsissa ei siis rajoitu tässä yhteydessä käsiteltäviin toimiin. Esimerkiksi Tanskassa ollaan arvoitu hyvin vähän Bandepakke-lakipaketteihin sisältyneiden uudistusten vaikuttavuutta.

1 Ks. Rummens, A. Hardyns, W., Vander Laenen, F., & Pauwels, L. (2016). Criteria for the evaluation of crime prevention practices. European Crime Prevention Network. Research report October 2016. Saatavilla: https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/2016_10_04_eucpn_evaluation_crime_prevention_practices_final_0.pdf

Seuraavaksi kuvataan kirjallisuuskatsauksessa käytetyt menetelmät ja sen tärkeimmät tulokset. Tätä seuraa yhteenveto kirjallisuuskatsauksen tärkeimmistä havainnoista ja tuloksista. Kaikkien arvioitujen ohjelmien nimet on tekstissä kursivoitu. Lisätietoja näiden ohjelmien sisällöstä sekä niiden vaikuttavuus- ja prosessiarviointien tuloksista löytyy selvityksen Arvioidut toimenpiteet -luvusta.

2 Menetelmät

Kirjallisuuskatsauksessa haettiin selvityksen kannalta relevanttia arviointitutkimus-kirjallisuutta kansainvälisistä² ja kansallisista³ tietokannoista. Hakutermit arviointi-tutkimuskirjallisuuden löytämiseksi kehitettiin tehtävänannon ja alustavan kirjallisuuskatsauksen perusteella. Hakutermit⁴ käännettiin englannin-, ruotsin- ja tanskankielisiä hakuja varten. Hakustrategian validoinnissa hyödynnettiin myös ulkopuolisia jengirikollisuuden asiantuntijoita Tanskasta ja Ruotsista. Validoinnissa asiantuntijoita pyydettiin arvioimaan hakutermejä suhteessa selvityksen tehtävän-antoon. Saatujen kommenttien perusteella tehtiin vielä täydentäviä hakuja tietyistä esiin nousseista toimenpiteistä tai relevanteista ilmiöistä Ruotsissa⁵ ja Tanskassa⁶. Näitä lisähakusanoja käytettiin sekä tieteellisissä tietokannoissa että muissa tieto-kannoissa⁷. Hakustrategian tavoitteena oli tavoittaa tieteellisten julkaisujen lisäksi myös niin sanottu harmaa arviointikirjallisuus. Harmaa kirjallisuus viittaa tässä tapauksessa muuhun kuin tieteellisissä lehdissä ja kirjoissa julkaistuihin tutkimuk-siin ja selvityksiin (esim. kansallisten virastojen raportit).

2 Web of Science & Scopus

3 Diva, Swepub, NORA Research Portal Denmark, Bibliotek.dk & Det Kgl. Bibliotek

4 ("gang*" OR "clan*" OR "criminal* network*" OR "crim* group*" OR "organized crim*" OR ("youth" OR "adolesc*") AND ("crime" OR "delinq*" OR "violen*")) AND "group*" AND ("intervention*" OR "preventi*" OR "policing" OR "action*" OR "approach*" OR "initiati*" OR "cooperat*" OR "program*" OR "support*") AND ("denmark" OR "danish" OR "swed*")

5 SIG/Sociala insatsgrupper, GVI/Sluta skjut/Gruppvåldsintervention, Utsatta områden, Dialogpolis, Stockholm Gang Intervention/SGIP, SSPF (skola, socialtjänst, Polis och fritid), avhopp/exit

6 Ungdomskriminalitetsnævnet, SSP, Visitationszoner, Al Capone, En vej ind, En vej ud, Exit-programmer, Exit, Ungdomssanktionen, Functional Family Therapy (FFT), MultifunC, MST: Multisystemisk Terapi, Bandepakke, Strafzone

7 Google Scholar, Socialstyrelsen, Social- og boligstyrelsen, Justisministeriets forsknings-kontor, VIVE, BRÅ ja Det Kriminalpræventive Råd

Kirjallisuushaun sisällyttämiskriteerinä oli, että raportti tai artikkeli kuvaa tutkimuksellista vaikuttavuus- ja/tai prosessiarviointia:

- ohjelmasta tai interventiosta, joka kohdistuu suoraan tai välillisesti jengeihin, järjestäytyneeseen nuorten rikollisuuteen, vakavaan nuorisorikollisuuteen tai -väkivaltaan, tai rikollisuuteen haavoittuvilla alueilla
- ja joka on toteutettu Ruotsissa tai Tanskassa.

Poissulkemiskriteerinä oli, että tutkimus keskittyi ainoastaan muunlaisiin rikollisjengeihin kuin nuorten jengiytymiseen tai katujengeihin (esim. moottoripyöräjengeihin). Ensimmäinen seulonta otsikoista ja tiivistelmistä antoi 112 osumaa. Toisen seulonnan jälkeen (poissulkemiskriteerit) jäljellä oli yhteensä 78 raporttia tai artikkelia.

Sisällytetyistä 78 raportista tai artikkelista 15 oli englanninkielisiä, loput joko ruotsiksi tai tanskaksi. Sisällytetyistä artikkeleista tai raporteista 47 koski Ruotsissa tehtyjä toimenpiteitä ja 31 Tanskan toimenpiteitä. Mukana oli 62 raporttia, 15 akateemista artikkelia ja 1 kirja. Näistä 40 oli vertaisarvioituja, kun taas 48:ssa ei mainita vertaisarviointia. Löydetyistä lähteistä 18 oli vaikuttavuusarviointeja, 49 prosessiarviointeja ja 11 sisälsi sekä vaikuttavuus- että prosessiarvioinnin. Katsaukseen sisällytetty kirjallisuus on raportoitu selvityksen lähdeluettelossa.

3 Tulokset

Tulosluku on jäsenelty arvioitujen toimenpiteiden mukaan: moniammatilliset ehkäisevät toimenpiteet, muut ehkäisevät toimenpiteet, poliisin toimenpiteet, exit-ohjelmat, kuntoutus ja terapiat, sekä rikosseuraamukset. Yhteenvedossa keskitytään ennen kaikkea ohjelmien arvioituihin vaikutuksiin ja prosessiarviointien tiivistettyihin tuloksiin.

Selvityksessä ollaan haluttu eritellä vaikuttavuusarviointien kohdalla myös esitetyn empiirisen näytön tasoa (ks. esim. Farrington, 2003). Vaikka siis puhutaan myöhemmin tulosten yhteydessä vaikuttavuusarvioinneista ja mahdollisesti havaituista vaikutuksista, tulee arviointien tuloksiin suhtautua kriittisesti ja tutkimusnäytön taso huomioiden. Arvioitujen vaikutusten kohdalla huomioidaan arvioinnin tutkimusasetelma niin, että tutkimukset on luokiteltu satunnaistettuihin koeasetelmiin (vahvin näyttö), kvasikokeellisiin asetelmiin (heikompi näyttö) ja korrelatiivisiin asetelmiin (heikoin näyttö). Korrelatiivisilla asetelmilla ei voida luotettavasti päätellä, onko havaittu seuraus johtunut juuri tutkitusta toimenpiteestä. Kvasikokeellisissa asetelmissä tulkintaa pyritään vahvistamaan poistamalla mahdollisimman paljon muuta kuin toimenpiteestä johtuvia eroja tutkittavien ryhmien (tai olosuhteiden) väliltä. Satunnaistettu koeasetelma on asetelmista ainoa, joka mahdollistaa varsinaiset kausaalipäätelmät toimenpiteen vaikutuksista. Kaikissa yllä kuvatuissa vaikuttavuusarviointiasetelmissä on kuitenkin ollut vähimmäisvaatimuksena, että ne perustuvat pitkittäisasetelmaan ja toimenpiteeseen osallistuneita verrataan relevanttiin vertailuryhmään (Farrington, 2003).

Lisäksi tuodaan esiin kuvailevia tutkimuksia. Näissä tapauksissa on yleensä kuvailtu rikollisuuden kehittymistä tietyn toimenpiteen aikana tai sen jälkeen. Kuvailevat tutkimukset eivät ole varsinaisia vaikuttavuusarviointeja. Nämä analyysit on kuitenkin haluttu sisällyttää mukaan muistioon, sillä ne tuottavat tehtävänannon mukaisesti yleistä tietoa Ruotsissa ja Tanskassa käytössä olleista toimenpiteistä (joskaan eivät niiden vaikuttavuudesta). Raportissa kuvattavat prosessiarvioiden tulokset eivät myöskään kuvaa toimien vaikuttavuutta. Niissä kuvatut toimenpiteiden mahdolliset seuraukset ovat haastateltujen kokemuksia ja näkemyksiä. Ne eivät siis kuvaa toiminnan mitattuja vaikutuksia. Tarkemmat tiedot selvitykseen sisältyneistä toimenpiteistä ja niiden arvioinneista on annettu viidennessä luvussa Arvioidut toimenpiteet.

3.1 Moniammatilliset ehkäisevät työmuodot

Tulosten perusteella keskeisin moniammatillinen ennaltaehkäisevä työmuoto Ruotsissa on ollut *Sociala insatsgrupper (SIG)*. Siinä sosiaalipalvelut, poliisi, koulut ja muut viranomaiset tekevät yhteistyötä kartoittaakseen niiden nuorten tilannetta ja mahdollisia palvelutarpeita, joiden rikoskäyttäytyminen on vaarassa päätyä pysyväksi (tai rikoskierteeksi), tai jotka haluavat irtautua rikollisverkostoista. Korrelatiivisissa arviointitutkimuksissa työmuodolla ei ole havaittu rikoksia ennaltaehkäisevää vaikutusta (Roxell, 2016; Socialstyrelsen, 2017a, 2020). Laadullisen prosessiarvioinnin perusteella toimintamalli on kuitenkin mahdollisesti tärkeä vahvistettaessa osallistujien suhdetta viranomaisiin ja osallisuutta koulutuksessa tai työmarkkinoilla (Brönnert & Ekholm, 2022; Zamparutti, 2016a). Ruotsissa on myös toinen samankaltainen työmuoto, SSPF, joka on tarkoitettu pienemmän riskin nuorille. Tämä toimenpide jätettiin kuitenkin pois katsauksesta, koska siinä ei keskitytä vakavaan rikollisuuteen⁸. 2000-luvun alussa toteutettiin Göteborgissa *Ung och Trygg* -projekti, edeltäjänä SIG/SSPF:lle, mutta tässä selvityksessä tuloksia yhteistyön vaikuttavuudesta ei löydetty. Tanskan vastaavasta yhteistyömuodosta, SSP:stä, ei myöskään ole tehty vaikuttavuusarviointia vaan ainoastaan prosessiarviointia.

Tanskalainen *Ungesamråd (Youth Consultations, YC)* on moniammatillinen elin, joka koostuu eri viranomaisten edustajista. Elinen tehtävä on keskustella asianmukaisesta rangaistuksesta tapauksissa, joissa alaikäistä syytetään rikoksesta. Korrelatiivisessa arviointitutkimuksessa uusintarikollisuuden todettiin vähenevän tilastollisesti merkitsevästi alaikäisillä, joille on annettu YC:n antaman suosituksen mukainen tuomio (Ribe, 2017). *Netværkssamråd* puolestaan on toimintamalli, jossa kunta kokoaa nuoren, hänen vanhempansa ja muut henkilöt vapaaehtoiseen kuulemiseen siitä, miten vakavasta rikoksesta syytetty alaikäinen voisi auttaa pääsemään takaisin oikeille raiteille. Korrelatiiviseen asetelmaan perustuvassa arviointitutkimuksessa ei löydetty näyttöä *Netværkssamråd*in rikoksia ehkäisevästä vaikutuksesta (Mulvad-Reinhardt, 2018).

Kaikki moniammatilliset ehkäisevät aloitteet *Ungesamrådia* lukuun ottamatta perustuvat vapaaehtoisuuteen.

8 Suomessa poliisin koordinoiman varhaiseen puuttumiseen keskittyvän, moniammatillisen ankkuritoiminnanuorten uusintarikollisuutta vähentävästä vaikutuksesta on kvasikokeelliseen tutkimusasetelmaan perustuvaa näyttöä. Kaakinen, M., Vauhkonen, T., Tanskanen, M., & Hoikkala, T. (2022). Ankkuritoiminnan vaikuttavuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:40. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164154/VNTEAS_2022_40.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3.2 Muut ehkäisevät toimenpiteet

Yksi arvioiduista hankkeista, *Akustinen suunnittelu ja musiikki rikosentorjunta-keinona* koskee musiikin käyttöä rikosentorjunnassa autotalleissa ja kouluissa Ruotsissa. Toimenpiteestä ei ole tehty vaikuttavuusarviointia. Prosessiarvioinnissa tutkimuksen haastateltavat pitivät hyttysmelun ja musiikin käyttöä mahdollisesti tehokkaana nuorten jengirikollisuuden estämisessä, erityisesti vahinkojen, graffitien ja varkausrikosten osalta (Nilsson & Karström, 2020⁹).

Muita hankkeita, joista ei ole tehty vaikutusarviointia, mutta jotka kuitenkin voivat olla laadullisten prosessiarviointien perusteella tärkeitä yhteiskunnallisen integraation kannalta, ovat Fryshusetin *D'e'D-projekti* ja *Midnight football*. D'e'D-projekti korostaa ”uskottavien sanansaattajien” (credible messengers) merkitystä ehkäisevässä työssä. Positiivisina roolimalleina toimivat uskottavat sanansaattajat ovat samasta naapurustosta tulevia henkilöitä, joilla on rikostausta ja joihin nuorten on mahdollisesti helpompi luottaa (Hedlund, 2022).

Muita hankkeita, joilla nimenomaan pyritään vahvistamaan yhteyttä ja luottamusta viranomaisiin ja yhteiskunnallisiin instituutioihin, ovat *Police Cadet Junior*, *Civil insatsperson i förort* ja *Räddningstjänsten i samarbete med kidsen*. Poliisikadetti-ohjelman korrelatiivisessa vaikuttavuusarvioinnissa ei havaittu rikollisuutta ehkäisevää vaikutusta (M. L. Pedersen, 2021). Poliisikadettiohjelmaan osallistuvat lapset ilmaisivat kuitenkin haastatteluissa, että ohjelma oli vahvistanut heidän käsitystään ja kunnioitustaan poliisityötä kohtaan sekä lisännyt ymmärrystä rikoksen seurauksista. *Civil insatsperson i förort* ja *Räddningstjänsten i samarbete med kidsen* -hankkeista ei ole tehty vaikuttavuuden arviointia.

Tanskassa on myös vuodesta 2014 lähtien pyritty tietoisesti kehittämään haavoittuvien alueiden yhteisöjä asumisyhteiskunnallisilla kehittämishankkeilla (*Boligsociale indsatser*). Näiden hankkeiden korrelatiivisissa vaikuttavuusarvioinneissa ei löydetty välittömiä rikollisuutta ehkäiseviä vaikutuksia (Christensen, Jakobsen, Søgaard, & Nielsen, 2021). Kuitenkin esimerkiksi 10–14-vuotiaiden rikollisuus on vähentynyt haavoittuvilla alueilla projektien aikana (Christensen et al., 2019).

9 Osana Nilssonin ja Karströmin arviointia tarkasteltiin myös toimenpidealueiden rikollisuuskehitystä. Tilastoja ei kuitenkaan ollut mahdollista tarkastella riittävän tarkalla alueellisella tasolla, jotta ne voitaisiin liittää juuri tähän tiettyyn toimenpiteeseen.

Yllä kuvattujen nuorisojengeihin ja nuorten rikoskäyttäytymiseen kohdistuvien toimenpiteiden lisäksi on epäilemättä toteutettu paljon sellaisia paikallisia hankkeita, joita ei ole tutkimuksellisesti arvioitu.

3.3 Poliisin toimenpiteet

Suurin osa arvioiduista poliisin toimenpiteistä jengirikollisuuden torjumiseksi on peräisin Ruotsista. Monet arvioiduista hankkeista, kuten *Ordning & Säkerhet* Malmössä sekä *Mareld-* ja *Fenix*-hankkeet Tukholman lähiöissä, ovat väliaikaisia ja paikallisia poliisin toimenpiteitä. Korrelatiivisiin asetelmiin perustuneiden vaikutusarviointien mukaan *Ordning & Säkerhet* ja *Fenix*-projektien ase- ja huumausainerikosten havaitseminen lisääntyi toimenpiteiden aikana (Brå, 2016; Gerell & Ellberg, 2021). *Fenix*-projektin arvioinnissa todettiin myös ryöstö- ja murtorikosten vähentyneen (Brå, 2016), mutta *Ordning & Säkerhet* -projektin yhteydessä ei havaittu laskua väkivalta- ja varkausrikoksissa (Gerell & Ellberg, 2021). Huolimatta mahdollisista vaikutuksista joihinkin rikostyypppeihin, asukkaat eivät välttämättä kokeneet yleisen järjestyksen parantuneen alueilla (Brå, 2016).

Näiden paikallisten aloitteiden arvioinnissa ja Ruotsin Valtiontalouden tarkastusviraston (Riksrevisionen, 2020) kokonaisarvioinnissa haavoittuvilla alueilla tehtävästä poliisityöstä löytyy paljon yhdenmukaisuuksia. Kokonaisarvioinnissa esitetään, että paikallisten poliisipiirien resurssien lisääminen haavoittuvilla alueilla tehtävään työhön vaikuttaisi parantavan alueiden tilannetta. Haavoittuville alueille myönnettävien varojen on kuitenkin oltava pitkäaikaisia. Väliaikaisilla operaatioilla on ollut ennen kaikkea väliaikainen vaikutus. Kokonaisarviointi ei kuitenkaan sisältänyt varsinaista vaikuttavuusarviointia.

Myös jengeihin kohdistuvassa poliisitoiminnassa käytettäviä työmenetelmiä on arvioitu. *NOVA*-hankkeessa pyrittiin tunnistamaan, luetteloimaan ja pidättämään jengien kannalta ongelmallisimpina pidettyjä henkilöitä. *Stockholm Gang Intervention Project (SGI)* -hankkeen tavoitteena puolestaan oli tuottaa yleinen katu-jengeihin kohdistuvan poliisitoiminnan malli. Kuvailevan analyysin mukaan *Nova*-hanke ei johtanut kohderyhmän syytteenespanon tehostamiseen. Rikokset, joista kohderyhmän henkilöitä syytettiin, olivat usein luonteeltaan vähäisiä. (Rostami, Melde, & Holgersson, 2015.) *SGI* taas tuotti mallin poliisitoimintaan, mutta prosessi- arvioinnin mukaan monet hankkeen tavoitteista jäivät saavuttamatta (Holgersson & Granér, 2013).

Muita arvioituja poliisimenetelmiä ovat *polisiär kameraövervakning* (poliisin kameravalvonnan käyttö), *network analysis* (verkostoanalyysi) ja *focused deterrence* (kohdennettu pelote; Ruotsin Sluta skjut-pilootti, ja Tanskan stressi-strategia). Lupaavimpia näistä projekteista ovat poliisin kameravalvonnan käyttö ja kohdennettu pelote. Korrelatiivisten vaikuttavuusarviointien perusteella poliisin kameravalvonnan käyttöönoton jälkeen väkivaltarikosten määrä vähentyi suhteessa verrokialueisiin, mutta yhteyttä omaisuusrikoksiin tai rikosten selvittämiseen ei löydetty (Gerell, 2021; Kronkvist, Nordqvist, & Ivert, 2019). Myös kohdennetun pelotteen käyttö osoittaa korrelatiivisen vaikuttavuusarvioinnin perusteella viitteitä mahdollisesta ennaltaehkäisevästä vaikutuksesta. Malmön Sluta skjut -projektin aikana ampumiset vähenivät, mutta muutos ei eronnut tilastollisesti merkitsevästi verrokki kaupungin kehityksestä (Ivert & Mellgren, 2021).

Tanskassa on hyödynnetty kohdennettuja niin sanottua ”pulling levers” -pelote-strategioita. Tässä lähestymistavassa pyritään hyödyntämään sitä, että jengeihin ja jengien jäseniin kohdistuu rikollisen elämäntavan seurauksena sopii paljon erilaisia pienempiä ja epävirallisia seuraamuksia viranomaisten ja muiden taholta. Tässä toimintamallissa poliisi tekee yhteistyötä esimerkiksi paikallisten baarien omistajien kanssa varmistukseen, että jengiläisiltä evätään mahdollisuus asioida paikallisissa baareissa ja yökerhoissa. Strategian vaikuttavuutta ei ole kuitenkaan kirjallisuuskatsauksen perusteella arvioitu. Prosessiarvioinnin mukaan stressistrategia herättää huolen kaksinkertaisesta rangaistuksesta ja kontrollin irtautumisen vaikeuksista. Kerran ohjelmaan mukaan joutuneet henkilöt yleensä jäivät erilaisten ulkopuolisten toimien kohteeksi, vaikka poliisi olisikin todenneet heidän jengiyhteyksiensä päättyneen (Rowe & Søgård, 2020).

3.4 Exit-ohjelmat

Irtautumistyö on järjestetty eri tavalla Ruotsissa ja Tanskassa. Tanskan irtautumistyö keskittyy *kansalliseen exit-strategiaan* vuodelta 2011, jolloin perustettiin alueellisia moniammatillisia exit-yksiköitä ympäri maata. Exit-yksiköistä ei ole tehty vaikuttavuusarviointia, mutta prosessiarviointien mukaan monet osallistujat kokevat ohjelman auttavan heitä pysymään erossa rikollisuudesta ja turvaamaan työ- tai opiskelupaikan (Pedersen, 2016). Monet osallistujista olivat kuitenkin jo alkaneet etäännyä jengeistään tullessaan ohjelmaan (Pedersen, 2015). Kansallisen exit-ohjelman lisäksi on olemassa paikallisia toimintamalleja (esim. *Ny Fremtid*), ja kuntoutusohjelmia (esim. *Breath SMART*), jotka vahvistavat tai ovat osa kansallista exit-strategiaa.

Yksityisestä Ny fremtid -hankkeesta tehdyn prosessiarvioinnin mukaan haastatellut osallistajat ja ammattilaiset kokivat, että hankkeen tavoitteita oli saavutettu (Als Research, 2017). Hankkeen varsinaista vaikuttavuutta ei kuitenkaan arvioitu. Breath SMART on joogan, meditaation ja hengitystekniikoiden kurssi ihmisille, joilla on taustalla rikollisuutta, huumeiden käyttöä ja jengiyhteyksiä. Prosessiarvioinnin mukaan alle 25-vuotiaiden osallistujien mielestä silmiinpistävin muutos oli se, että he kurssin jälkeen reagoivat vähemmän aggressiivisesti ja väkivaltaisesti tilanteissa, joissa he normaalisti olisivat väkivaltaisia (Ahlmark, 2015).

Ruotsissa irtautumistyö nuorten parissa kuuluu osaksi SIG-mallia (ks. Moniammatilliset ehkäisevät toimenpiteet), vaikka on kuitenkin harvoin SIG:n ensisijainen tavoite ja kohderyhmä (Johansson & Kangasvieri, 2015; Socialstyrelsen, 2016; Wollter, Kassman, & Oscarsson, 2013). Malmössä toimiva *Konsultationsteamet* toimii SIG:n tavoin moniammatillisesti. Konsultationsteametin kuvaileva analyysi ei kuitenkaan anna vastauksia sen tehokkuudesta (Andersson, 2015).

Ruotsissa on myös kuntoutuskeskuksia, kuten arvioidut *Passus* ja *Livsstilshuset* (joka nykyään on suljettu), missä tehdään irtautumistyö keskittyneesti laitoksissa. Prosessiarvioinnin mukaan osallistajat ovat kokeneet Passuksen yksilöllisen ja joustavan hoito-ohjelman hyvin toimivaksi ja uskottavaksi (Alstam, Forkby, & Holm, 2021). Tämä johtuu sen ympärivuorokautisesta tuesta, vertaistukityöntekijöistä ja joustavasta valtiosta riippumattomasta hallinnosta.

3.5 Kuntoutus ja terapiat

Arvioidut kuntoutus- ja terapiatoimintamallit on suunnattu nuorille, joilla on vakavia käyttäytymisongelmia. *Multisystemic therapy*, MST, jota käytetään sekä Tanskassa että Ruotsissa, on näistä vähiten intensiivinen, kotona tapahtuva ja yhteisöpohjainen interventio. MST:tä on arvioitu laajasti kansainvälisissä tutkimuksissa, mutta tulokset ovat olleet vaihtelevia. Ruotsalaisten, satunnaisiin koeasetelmiin perustuvien vaikuttavuustutkimusten mukaan MST oli yhtä tehokas kuin muu sosiaalihuollon tarjoama hoito (Socialstyrelsen, 2014; Sundell et al., 2008). Myös Tanskalaisen korrelatiivisen tutkimuksen tulokset vaikuttavuudesta olivat ristiriitaiset. MST:n osallistajat pärjäsivät joiltakin osin vertailuryhmää paremmin, sillä väkivallasta tuomittuja nuoria tuomittiin vertailuryhmää harvemmin uudelleen (Arendt & Verner, 2017). Samaan aikaan MST:n osallistajat menestyivät huonommin koulussa ja tekivät enemmän rikoksia verrattuna vertailuryhmään.

Intensiivisempiä arvioituja kuntoutusohjelmia ovat tanskalaiset *En vej ind* ja *MultifunC*. *En vej ind* -menetelmä koostuu neljän kuukauden mittaisesta ryhmäpohjaisesta interventioista nuorille, jotka ovat vaarassa tulla värvätyksi rikollisverkostoihin. Menetelmän vaikuttavuutta ei ole arvioitu. Kuvailevan analyysin mukaan interventioon osallistuneet nuoret tekivät jälkikäteen vähemmän rikoksia ja heidän arvioitiin olevan vähemmän vaarassa joutua jengien rekrytoimiksi (Oxford Research, 2018). Prosessiarvioinnin perusteella kohderyhmällä oli huomattava tuen tarve vielä intervention jälkeen, vaikka he olivat haastatteluiden mukaan huomanneet, että toisenlainen tulevaisuus oli heille mahdollinen.

MultifunC puolestaan on osittain suljetussa laitoksessa toteutettava hoito-ohjelma nuorille, joilla on vakavia käyttäytymisvaikeuksia. Vaikuttavuusarvioinnin mukaan MultifunC-hoidosta ei ollut merkittävää vaikutusta, mahdollisesti koska ohjelmaan osallistuvilla nuorilla oli suurempia haasteita kuin hoito-ohjelman aiotulla kohderyhmällä (Oxford Research, SDU, & DEFACTUM, 2022).

3.6 Rikosseuraamukset

Vapausrangaistukset nuorisolaitoksissa, *sluten ungdomsvård*, otettiin Ruotsissa käyttöön vuonna 1999 vaihtoehtona tuomituille 15–17-vuotiaille. Vapausrangaistukset suoritetaan nuorten erityiskodeissa (särskilda ungdomshem). Korrelatiivisen vaikuttavuustutkimuksen mukaan rangaistusten avoimuus nuorten erityiskodeissa ennusti pienempää rikosten uusimisen riskiä seuraamuksen päätyttyä (Pettersson, 2017). Tosin on syytä huomata (kuten raportin kirjoittajakin tuo esiin), että erot voivat johtua myös esimerkiksi motivaatioon liittyvistä eroista avoimen rangaistuksen suorittaneiden ja muiden tuomittujen välillä.

Yksilöllisen kognitiivisen käyttäytymisterapian (*Individual cognitive behavioral therapy at residential home*) vaikutuksia näissä erityiskodeissa asuville nuorille on myös arvioitu. Satunnaistettuun koeasetelmaan perustuneessa tutkimuksessa kognitiivisella käyttäytymisterapialla ei havaittu lisävaikutusta rikosten uusimisen vähentämisessä verrattuna tavalliseen ryhmäpohjaiseen psykologiseen terapiaan (Lardén, Högström, & Långström, 2021).

Vuosina 2006–2008 toteutettua *Motverka Våld och Gäng* -hankkeella oli tavoitteena vahvistaa nuorten laitoshoidon jälkeistä hoitoketjua (erityiskodin jälkeistä siirtymää). Kvasikokeellisen arviointitutkimuksen mukaan interventioon osallistuneiden uusintarikollisuudessa ei ollut eroa verrokkinuoriin, jotka olivat saaneet hoitoa erityiskodeissa tavalliseen tapaan (Lundström, Sallnäs, & Vogel, 2012).

Ruotsissa on ollut käytössä myös nuorten yhdyskuntapalveluohjelma, *ungdomstjänstens påverkansprogram*. Kuvailevan arviointitutkimuksen mukaan iso osa ohjelmaan osallistuvista nuorista oli epäiltynä uudesta rikoksesta 18 kuukauden sisällä ohjelman alkamisesta (60 %; Ginner Hau & Smedler, 2011). Väkivaltarikoksesta epäiltynä oli puolet ohjelmaan osallistuneista nuorista (48 %). Matalimman riskin ryhmällä (lievin rikostausta, ei mielenterveysongelmia) uusintarikollisuus yleensä (47 %) ja väkivaltarikosepäilyt (32 %) olivat muita tutkittuja nuoria harvinaisempia.

Tanskassa on tehty useita muutoksia nuorten rikosseuraamuksissa viime vuosikymmeninä. Kenties tunnetuin niistä oli rikosoikeudellisen vastuun ikärajan alentaminen 15 vuodesta 14 vuoteen vuosina 2010–2012. Kvasikokeellisessa vaikuttavuusarvioinnissa todettiin, että uudistus ei alentanut 14-vuotiaiden todennäköisyyttä syyllistyä rikoksiin (Damm, Larsen, Nielsen, & Simonsen, 2017). Sen sijaan niillä rikoksista epäillyillä nuorilla, joita ikärajan alentaminen koski, oli jopa suurempi todennäköisyys syyllistyä uuteen rikokseen. Näillä nuorilla oli myös heikompi koulumenestys.

Vuonna 2001 otettiin käyttöön *Ungdomssanktionen*-nuorisoseuraamus. Se viittaa kahden vuoden pituiseen valvottuun sosiaalipedagogiseen interventioon vakavaan väkivaltarikokseen tai muuhun vakavaan rikokseen syyllistyneille 15–17-vuotiaille. Lisäksi interventioon ohjaamisen perusteeksi asetettiin ammattilaisarvio siitä, että nuorella oli huomattava sosiaalipedagogisen terapian tarve. Vuonna 2007 pyrittiin lakimuutoksella vahvistamaan seuraamuksen sisältöä varmistamalla nuoren ja perheiden suurempi osallisuus sekä nostamalla koulutukseen tai työelämään osallistumista seuraamuksen ensisijaisena tavoitteena. Korrelatiivisessa vaikuttavuusarvioinnissa seuraamuksella ei havaittu positiivista vaikutusta uusintarikollisuuteen kontrolliryhmään verrattuna (Clausen & Kyvsgaard, 2009). Myöskään lakimuutoksella ei havaittu merkitsevää vaikutusta yleiseen uusintarikollisuuden riskiin korrelatiivisessa arviointitutkimuksessa (Pedersen, 2013). Nuorisorangaistuksen lakimuutosten jälkeen saaneilla nuorilla vakavampien rikosten uusiminen oli kuitenkin harvinaisempaa.

Uusin arvioitu nuorille tarkoitettu rangaistusmuoto Tanskassa on vuonna 2019 perustettu nuorisorikoslautakunta, *Ungdomskriminalitetsnævnet*. Sen tavoitteena on ennaltaehkäistä nuorisorikollisuutta määräämällä kohdennettuja yksilöllisiä ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä 10–17-vuotiaille nuorille, joita epäillään (10–14-vuotiaat) tai jotka ovat saaneet vapausrangaistuksen (15–17-vuotiaat) väkivaltarikoksista tai muista vakavista rikoksista. Seuraamuksesta ei ole tehty vaikuttavuusarviointia. Prosessiarvioinnissa haastatelluista lapsista osa kertoo positiivisesta henkilökohtaisesta muutoksesta nuorisorikoslautakunnan jälkeen; monet yhdistävät muutoksensa ohjelman ennaltaehkäisy- ja kuntoutusohjelmaan

sekä valvontatoimenpiteisiin (Fuglsang & Hansen, 2021d). Nuorisoriikoslautakunnan käsittelemistä tapauksista 10–14-vuotiaiden ja 15–17-vuotiaiden nuorten määrä oli suunnilleen sama. Yleisemmin nuoret (71 %) määrättiin ennaltaehkäisy- ja kuntoutusohjelmaan ja 27 % tapauksista ei määrätty mitään toimia (Fuglsang & Hansen, 2021a). Määrätyt ehkäisy- ja kuntoutusohjelmat ovat olleet melko lyhyitä, suurin osa on alle vuoden pituisia. Kolmen toimintavuoden aikana 29 % nuorisoriikoslautakuntaan nimitetyistä nuorista on palannut takaisin lautakuntaan, ja 11 % useammin kuin kerran (Fuglsang & Hansen, 2021d).

4 Yhteenvetoa

- Tämän selvityksen tehtävänantona oli arvioida, millaisia kriminaali-poliittisia ja lainsäädännöllisiä toimia Suomessa olisi sovellettavissa nuorten vakavan rikollisuuden ja jengiväkivallan ehkäisyyn.
- Selvitys pohjautuu kirjallisuuskatsaukseen arvioiduista, Ruotsissa ja Tanskassa parin viime vuosikymmenen aikana toteutetuista toimenpiteistä nuorten jengirikollisuuden tai sen aiheuttamien haittojen torjumiseksi ja rikoskierteestä irrottautumisen tukemiseksi.
- Ruotsissa ja Tanskassa on ollut käytössä paljon erilaisia toimia, jotka on tässä muistiossa luokiteltu seuraavasti: moniammatilliset ehkäisevät toimenpiteet, muut ehkäisevät toimenpiteet, poliisin toimenpiteet, exit-ohjelmat, kuntoutus ja terapiat sekä rikosseuraamukset.
- Arviointien perusteella moniammatillisten ja muiden ennaltaehkäisyyn tai rikoskierteen katkaisuun tähtäävien toimintamallien kehittämiskohde on se, etteivät selvityksen kohderyhmään kuuluvat nuoret usein kiinnity vapaaehtoisuuteen perustuviin interventioihin. Näin interventiot eivät kohdennu toivotulla tavalla kaikkein korkeimman rikollisuuden riskin nuoriin.
- Tanskalaisen arviointitutkimuksen mukaan moniammatillisen asiantuntijaryhmän suositusten huomiointi rikosseuraamuksista päätettäessä oli yhteydessä hieman matalampaan uusintarikollisuuden riskiin. Näin esimerkiksi osallistuminen kuntouttavaan interventioon saattoi olla osa seuraamusta.
- Tanskan laajoilla, huono-osaisille alueille suunnatuilla asumisyhteiskunnallisilla kehittämishankkeilla ei voitu arviointitutkimuksessa osoittaa olleen välittömiä rikoksia ehkäiseviä vaikutuksia. Kuitenkin esimerkiksi 10–14-vuotiaiden rikollisuus on vähentynyt haavoittuvilla alueilla projektien aikana.
- Arviointitutkimusten mukaan poliisin alueellisesti kohdennetut toimenpiteet lisäävät ase- ja huumausainerikosten paljastumista. Jossain tapauksissa todettiin myös ryöstö- ja murtorikosten vähentyneen. Toisaalta näyttöä yleisestä turvallisuudentunteen parantumisesta tai väkivaltarikollisuuden vähenemisestä ei löydetty.

- Poliisin kameravalvonnan todettiin eräissä arviointitutkimuksessa vähentävän alueen väkivaltarikollisuutta. Sen sijaan yhteyttä omaisuusrikoksiin tai rikosten selvittämiseen ei löydetty.
- Ruotsin Valtiontalouden tarkastusviraston kokonaisarvioinnissa esitetään, että paikallisten poliisipiirien resurssien lisääminen haavoittuvilla alueilla tehtävään alueiden työhön vaikuttaisi parantavan niiden tilannetta. Haavoittuville alueille myönnettävien varojen on kuitenkin sen mukaan oltava pitkäaikaisia.
- Arviointitutkimuksen perusteella Tanskassa rikosoikeudellisen vastuun ikärajan alentaminen 15 vuodesta 14 vuoteen vuosina 2010–2012 ei alentanut 14-vuotiaiden todennäköisyyttä syyllistyä rikoksiin. Sen sijaan toimenpiteellä havaittiin jossain määrin kielteisiä vaikutuksia.
- Exit-ohjelmista (etenkin intensiivisistä työmuodoista) on saatu prosessiarvioinneissa hyviä kokemuksia. Niistä ei kuitenkaan ole tehty vaikuttavuusarvioita.
- Sekä Ruotsissa että Tanskassa on ollut käytössä paljolti samantyyppisiä keinoja. Tanskan kriminaalipolitiikkaa voidaan kuitenkin pitää repressiivisempänä, ja se on sisältänyt laajoja lainsäädännöllisiä toimenpiteitä (niin sanotut Bandepakke-lakipaketit). Lainsäädännön vaikuttavuutta on kuitenkin arvioitu vain vähän.
- Arviointitutkimusten perusteella ei hahmotu mitään selkeää yksittäistä toimenpidettä tai toimenpidekokonaisuutta, jota voitaisiin tutkimusnäytön perusteella pitää Suomessa varmasti toimivana.
- Kriminaalipoliittisesti voikin olla parempi ratkaisu keskittyä suomalaisen järjestelmän ja lainsäädännön vahvuuksiin ottaen vaikutteita muualla tehdystä työstä ja arviointinäytöstä.
- On myös syytä huomioida, ettei tämä katsaus koske sellaisia toimia, joita ei ole tutkimuksellisesti arvioitu. Näin ollen katsaus ei kata kaikkia erilaisia ruotsalaisia ja tanskalaisia toimenpiteitä.
- On myös mahdollista, että esimerkiksi Tanskassa toteutetuilla varsin laajoilla toimilla on ollut yhteisvaikutuksia, joita ei voitu tässä selvityksessä tarkastella.
- Selvityksen perusteella voidaan todeta, että pohjoismaisessa kriminaalipolitiikassa tarvitaan lisää arviointitutkimusta. Erityisesti vahvoilla asetelmilla tehty vaikuttavuustutkimus olisi tärkeää, jos kriminaalipolitiikassa halutaan suosia vaikuttavaksi todettuja tai kustannusvaikuttavia toimia.

5 Arvioidut toimenpiteet

5.1 Moniammatilliset ehkäisevät toimenpiteet

5.1.1 Sociala insatsgrupper, SIG – Community Intervention Teams (Ruotsi)

Kuvaus: Kohderyhmänä ovat 15–25-vuotiaat nuoret. Ensisijaisena tavoitteena on tavoittaa nuoria, jotka ovat vaarassa joutua elämäntaparikollisiksi tai jotka haluavat poistua rikollisverkostoista. Toiminta perustuu sosiaalihuollon, poliisin, koulun ja muiden viranomaisten tai organisaatioiden yhteistyöhön, jonka kautta nuoria pyritään auttamaan. Yhteistyön keskiössä ovat yksilö ja hänen tarpeensa. Jokaiselle yksilölle laaditaan yksilöllinen toimintasuunnitelma, joka sisältää jokaiselle verkoston toimijalle asetetut tavoitteet ja vastuut. Osallistuminen edellyttää lupaa tietojen jakamiseen yhteistyötä tekevien viranomaisten välillä joko nuorelta tai hänen huoltajaltaan (alle 18-vuotiaiden kohdalla).

Vaikuttavuudesta: Lyhyellä aikavälillä (6 kk) SIG:n asiakkaana olleilla nuorilla oli sama uusintarikollisuuden riski kuin muihin sosiaalihuollon palveluihin osallistuneella vertailuryhmällä (Socialstyrelsen, 2017a, korrelatiivinen tutkimus). Myöskään kahden vuoden seuranta-ajalla ei voitu sanoa, pystyykö SIG vähentämään nuorten uusintarikollisuutta (Socialstyrelsen, 2020, korrelatiivinen tutkimus). Vanhemmalle kohderyhmälle käytettynä (20–29-vuotiaille) SIG:llä ei myöskään ole ilmeisiä vaikutuksia osallistujien rikolliseen toimintaan (Roxell, 2016, korrelatiivinen tutkimus). On kuitenkin viitteitä siitä, että nuorten yhdessä muiden kanssa tekemät rikokset voisivat vähentyä intervention myötä (Ibid.).

Prosessista: SIG on useammin suunnattu nuorille, jotka ovat vaarassa päätyä rikolliselle uralle, kuin nuorille, jotka haluavat lopettaa rikollisen uran (Johansson & Kangasvieri, 2015; Socialstyrelsen, 2016; Wollter et al., 2013). Ohjelmaan sopivien ja motivoituneiden nuorten löytäminen jo aikaisessa vaiheessa onnistuu parhaiten, jos kunnissa tehdään etsivää sosiaalityötä (Socialstyrelsen, 2020). Sekä poliisi että sosiaaliviranomaiset katsoivat olevansa hyvässä asemassa löytämään korkeimman riskin nuoret, mutta heillä ei ollut tietoa eikä työkaluja työskennellä heidän kanssaan. Jotta riskialttimmat nuoret todella tavoitettaisiin, on tehtävä paljon enemmän motivoivaa työtä ja osallistumiskannustimia on lisättävä huomattavasti (Kassman, Wollter, & Oscarsson, 2016). Ensisijainen motivaatio osallistumiselle ei ole ollut rikollisuuden jättäminen, vaan avun saaminen asunnon

löytämiseen tai työnhakuun (Brönnert & Ekholm, 2022). Jengeihin tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen osallistuvat nuoret ovat harvemmin mukana SIG:ssä, mikä johtuu osittain poliisin läsnäolosta ja tietojen jakamisesta yhteistyöhön osallistuvien toimijoiden kanssa (Wollter & Oscarsson, 2018). Ohjelman toteutuksen kannalta tärkeitä seikkoja ovat suhteen rakentaminen nuoriin, nuorten näkeminen osallistuvina ja aktiivisina toimijoina ja SIG-kokousten välisen ajan järjestelyt (Socialstyrelsen, 2017b). Forkby (2020) toteaa, että koordinaattoreiden riippumaton ja vapaa rooli on ollut tervetullut SIG-yhteistyössä. Se on tukenut toiminnassa mukana olevien yksilöiden tai ryhmien koordinointia. Pyrkimykset perustavanlaatuisempiin muutoksiin koordinaattoritoiminnassa ovat kuitenkin saaneet kritiikkiä. Kun SIG:iä on käytetty vanhemmalle kohderyhmälle (20-29), nuoret osallistuivat nimenomaan muuttaakseen elämäntapaansa ja lopettaakseen rikollisen uransa (Zamparutti, 2016b). He kokivat, että ohjelma auttoi heitä vahvistamaan yhteyttään yhteiskunnallisiin instituutioihin nykyisessä ympäristössään. Monilla nuorilla olikin kielteisiä kokemuksia uuteen ympäristöön siirtymisestä. (Zamparutti, 2016a.)

5.1.2 Ung och Trygg – Young and Safe (Ruotsi)

Kuvaus: Ung och Trygg (Nuori ja turvallinen) -rikostentorjuntayhteistyön taustalla oli rikollisten nuorisojengien lisääntynyt toiminta Göteborgissa. Yhteistyö aloitettiin vuonna 2004 poliisin, Göteborgin kaupungin, syyttäjän, koulun ja kaupungin asunto-osakeyhtiön välillä. Kohderyhmänä olivat riskiryhmään kuuluvat nuoret, ja inspiraatiota haettiin Tanskan SSP-mallista. Uudet ennaltaehkäisevät työtavat ja toiminta olivat tärkeä osa hanketta. Poliisille hanke merkitsi resurssien lisäämistä nuorisorikollisuuden ehkäisyyn ja nuorten kanssa tehtävään työhön.

Prosessista: Ung och Trygg koettiin tärkeänä ja tarpeellisena työmenetelmänä riskialttiiden nuorten kanssa. Hankkeessa kiinnitettiin entistä enemmän huomiota nuorisorikollisuuden ehkäisyyn ja siihen lisättiin resursseja etenkin poliisilta. Hankkeessa haluttiin mallintaa uusia rikostentorjunnan työmenetelmiä. Näin tapahtui jossain määrin, mutta ei niin paljon kuin oli suunniteltu. (Forkby, 2008.)

5.1.3 SSP-cooperation (Tanska)

Kuvaus: Koulun, sosiaalihuollon ja poliisin yhteistyö aloitettiin vuonna 1975, ja sen tavoitteena oli vahvistaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvien rikostentorjunta-aloitteiden moniammatillista koordinointia kunnissa. Kunnilla ei ole velvollisuutta järjestää SSP:tä, mutta se on nykyään käytössä useimmissa Tanskan kunnissa. SSP-yhteistyö vaihtelee kuntien välillä, mutta useimmissa noudatetaan samaa perusrakennetta:

a) strateginen/poliittinen taso, b) koordinoititaso ja c) toteuttamistaso (keskeisimpinä toimijoina kunnat, SSP-neuvonantaja(t) ja nimitetty paikallinen poliisi). SSP:n rikosentorjuntatyö koostuu primäärisistä, sekundäärisistä ja tertiäärisistä toimista. Primäärisillä toimilla pyritään ehkäisemään riskikäyttäytymistä yleisesti. Sekundääriset toimet kohdistuvat riskikäyttäytymistä jo harjoittaviin lapsiin ja nuoriin (esim. puhelinneuvonta ja palokadettiohjelmat). Tertiäärisillä toimilla ehkäistään rikokseen jo syyllistyneiden nuorten uusintarikollisuutta (esim. huolikeskustelut ja yhteyshenkilöt). Keskeinen osa yhteistyötä on henkilötietojen vaihto yhteistyössä mukana olevien viranomaisten välillä.

Prosessista: Lähes jokaisessa Tanskan kunnassa on yksi tai useampi SSP-neuvonantaja (97 %) ja paikallinen poliisi, joka osallistuu SSP-yhteistyöhön. Näiden kahden toimijan välinen yhteistyö on SSP-työn keskipiste. SSP-neuvonantaja työskentelee yleisemmän rikosentorjuntatyön parissa nuorten keskuudessa, kun taas paikalliset poliisit keskittyvät enemmän yksilölliseen työhön. Rikosentorjuntatoimintaa toteutetaan myös kouluissa osana SSP-yhteistyötä. (Mehlbye, Berger, & Larsen, 2019)

5.1.4 Ungesamråd – Youth Consultations (Tanska)

Kuvaus: Vuodesta 2012 lähtien kaikkien Tanskan poliisilaitosten on järjestettävä ”nuorisokuulemisia” (YC). Niissä eri viranomaisten edustajat keskustelevat siitä, mikä olisi asianmukainen rangaistus tapauksissa, joissa alaikäistä syytetään rikoksesta. YC antaa tuomioistuimelle suosituksen, jota usein noudatetaan, vaikka suositukset eivät ole velvoittavia. YC:n ensisijaisena tavoitteena on ollut parantaa viranomaisten välistä yhteistyötä, jotta alaikäisille voidaan määrätä kokonaisvaltaisempia ja pätevämpiä seuraamuksia. Ajatuksena on, että kuulemisessa ehdotetaan yksilöllisen harkinnan perusteella parasta seuraamusvaihtoehtoa odotetun seuraamustason sisällä.

Vaikuttavuudesta: Uusintarikollisuus on vähentynyt tilastollisesti merkitsevästi alaikäisillä, joille on annettu YC:n antaman suosituksen mukainen tuomio. Vaikutus on tilastollisesti merkitsevä kaikissa rikoksissa ja erityisesti rikoslain rikkomuksissa. Raportissa annetaan varovainen tuki hypoteesille, jonka mukaan YC:n käyttö vaikuttaa rikollisuuden ehkäisemiseen vähentämällä uusintarikollisuutta. Yhteys havaittiin vain tapauksissa, joissa tuomioistuimet ja YC sopivat asianmukaisesta rangaistuksesta. (Ribe, 2017, korrelatiivinen tutkimus.)

Prosessista: Tuomioistuimet hyväksyivät YC:n suositukset 85 prosentissa tapauksista. Suositukset sisälsivät yleensä ehdotuksia yhdestä tai useammasta ehdosta, joiden tulisi olla osa seuraamusta. YC:n käyttöönotto ei ole muuttanut alaikäisten rikoksentehtäjäiden rangaistuskäytäntöjä, mutta se on saattanut aiheuttaa muutoksen ehtojen luonteessa ja laajuudessa. YC:n etuna on myös, että mukana oleville viranomaisille tiedotetaan tapauksista aikaisemmassa vaiheessa, mikä antaa toimijoille paremmat mahdollisuudet valmistella järjestelyjä. YC:n katsotaan myös lisäävän yksilön laillisia oikeuksia, sillä kohderyhmään kuuluvat asiat käsitellään yhdenmukaisesti. (A.-L. B. Pedersen, 2014)

5.1.5 Netværkssamråd – Consultation of Networks (Tanska)

Kuvaus: Netværkssamråd (Verkoston kuuleminen) pyrkii luomaan yhtenäisen prosessin nuoria rikoksentehtäjiä ympäröivien verkoston sisällyttämiseksi osaksi rikosten ennaltaehkäisytyötä. Saatuaan poliisilta tiedon alaikäistä koskevasta vakavasta rikosepäilystä kunnan on seitsemän päivän kuluessa kutsuttava nuori, hänen vanhempansa sekä nuorisoverkoston ammattilaiset tai muut henkilöt kuulemistilaisuuteen. Netværkssamråd aikana sovitaan toimintasuunnitelmasta, joka voi auttaa nuoria pääsemään takaisin oikeille raiteille. Painopiste on yleensä kouluongelmissa ja sosiaalihuollon toimenpiteiden käynnistämisessä. Netværkssamråd on vapaaehtoista, eikä tarkoituksena ole keskustella syyllisyydestä, vaan ottaa nuori ja hänen verkostonsa mukaan uusien rikosten ehkäisyprosessiin.

Vaikuttavuudesta: Kuvailevan analyysin mukaan Netværkssamrådissa osallistuneessa ryhmässä oli hieman pienempi uusiutumisen riski verrattuna kontrolliryhmään. Regressioanalyysissä näiden kahden ryhmän välillä ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevää eroa uusiutumisen riskin suhteen. (Mulvad-Reinhardt, 2018, korrelatiivinen tutkimus.)

Prosessista: Osallistuvien nuorten keski-ikä on 16 vuotta, suurin osa (87 %) on poikia ja yleisimmät kohderyhmän tekemät rikostyyppit ovat väkivalta-, varkaus-, ryöstö- ja uhkausrikokset. Yleisin syy Netværkssamråd-prosessin peruuntumiselle on asianosaisen poissaolo tai se, että alaikäinen tai alaikäisen vanhemmat eivät halua osallistua. Useimmiten osallistujat ovat alaikäisiä sekä heidän vanhempiaan tai muuta perhettään sekä koulun edustajia. Työntekijöillä on joskus vaikeuksia tunnistaa alaikäisen laaja verkosto, eikä perhe aina halua laajempaa verkostoa mukaan prosessiin leimautumisen pelon vuoksi. Ammattilaiset kokemusten mukaan heidän on usein puolustettava kokouksen merkitystä nuorille, jotka väittävät olevansa syyttömiä, vaikka syyllisyyteen liittyvien kysymysten ei pitäisi olla aiheena verkoston kuulemisessa. (Fuglsang, 2016)

5.2 Muut ehkäisevät toimenpiteet

5.2.1 D'e'd-projektet/ Fryshusets förebyggande ungdomsarbete i Malmö och Helsingborg (Ruotsi)

Kuvaus: Malmössä ja Helsingborgissa toteutettavien hankkeiden tavoitteena on ehkäistä nuorten rikollisuutta ja huumeidenkäyttöä. Kohderyhmänä ovat 13–29-vuotiaat nuoret, joilla on rikollinen ja huolestuttava elämäntapa, ja jotka asuvat haavoittuvilla alueilla, missä epäluottamus viranomaisia kohtaan on yleistä. Malmössä "D'e'D-projekti" sisältää tiedotustoimintaa, kohtaamisaikojen luomista ja erilaisia koulutuksia riskiryhmänuorille. Helsingborgin hankkeessa hyödynnetään "uskottavia sanansaattajia" (credible messengers), jotka toimivat positiivisina roolimalleina kohderyhmälle. Sanansaattajat ovat nuoria, joilla on rikoshistoriaa ja kokemusta toiminnan kohteena olevista alueista. Heillä on myös kielitaitoa eritaustaisten nuorten kanssa kommunikoidmiseksi.

Prosessista: Useat nuoret mainitsevat, kuinka hankkeen toiminta on tukenut heitä esimerkiksi auttamalla löytämään ensimmäisen työpaikan uskottavien sanansaattajien tai henkilökunnan avulla. Monet nuoret ovat myös saaneet apua rikollisen elämäntavan lopettamiseen tai huumeriippuvuuteen. Haastatellut nuoret kokivat, että he voivat helposti samaistua uskottaviin sanansaattajiin, luottaa heihin ja nähdä heidät roolimalleinaan. Projekti ja Fryshuset tarjoavat heille uusia yhteyksiä, jotka pitävät heidät poissa kadulta. Arvioinnin mukaan hanke tavoittaa kohderyhmän, joka on aiemmin osoittautunut vaikeaksi tavoittaa. (Hedlund, 2022.)

5.2.2 Midnight Football (Ruotsi)

Kuvaus: Midnight Football (MF) on urheiluun perustuva interventio, joka toteutetaan lähiöissä ja sosioekonomisesti huono-osaisilla alueilla Ruotsissa. Paikalliset urheiluseurat järjestävät MF-toimintaa muiden toimijoiden ja valtakunnallisen säätiön kanssa. Hanketta on toteutettu 22 alueella 13 eri kunnassa vuodesta 2020. Valmentajat rekrytoidaan usein yhdistyksen seniorijalkapallojoukkueesta, ja säätiöltä koulutusta ennen interventiota ja sen aikana. Koulutus keskittyy erityisesti toiminnan pedagogisiin järjestelyihin. MF-jalkapalloa pelataan tyypillisesti sisätiloissa lauantai-iltaisina klo 20.00–00.00, ja osallistujat ovat 12–25-vuotiaita. Toiminta tapahtuu säännöllisesti lukukauden aikana valvovien valmentajien ja johtajien läsnäollessa. Osallistuminen ei edellytä yhdistyksen jäsenyyttä tai rekisteröitymistä. Suuri osa osallistujista osallistuu toimintoihin säännöllisesti. Osallistuminen on sukupuolittunutta. Pojat useimmiten pelaavat, kun taas läsnä olevat tytöt ovat pääasiassa katsojia.

Prosessista: Motivoivan ja neuvottelevan ohjauksen avulla valmentajat tukevat nuoria käyttäytymään ja valitsemaan jalkapallon puitteissa oikean suunnan elämässä, pois jengeistä ja rikollisuudesta (Ekholm & Dahlstedt, 2021). Prosessi-arvioinnin tulokset viittaavat siihen, että Midnight football voi olla rikollisuutta ehkäisevää luomalla positiivisia sosiaalisia suhteita, jotka edistävät sosiaalista integraatiota. Liian löyhästi organisoitu toiminta, jossa toteuttajat eivät ole täysin tietoisia tehtävästään roolimalleina, saattaa johtaa päinvastaiseen vaikutukseen. (Höglund, 2020)

5.2.3 Akustinen suunnittelu ja musiikki rikosentorjuntana (Ruotsi)

Kuvaus: Akustista suunnittelua ja musiikkia on käytetty Ruotsissa useissa paikoissa rikollisuutta ehkäisevänä toimenpiteenä. Toimenpidettä on toteutettu pääasiassa parkkialueilla ja kouluissa, joissa on haluttu estää nuorisojengien aiheuttamia vahinkoja. Testatuissa menetelmissä on käytetty klassista musiikkia tai muuta instrumentaalimusiikkia, joka hukuttaa ihmisten äänet ja luo miellyttävän ja turvallisen ympäristön. Ajatuksena on ollut, että nuoret eivät arvosta klassista musiikkia, ja että suuri äänenvoimakkuus tekee paikan kohtaamispaikkana epämiellyttävämmäksi. Lisäksi on käytetty korkeataajuisia "hyttysmelua", jota yli 25-vuotiaat eivät keskimäärin kuule. Menetelmiä ovat käyttäneet ensisijaisesti asunto-, liike- ja koulukiinteistöjen omistajat.

Vaikuttavuudesta/ Prosessista: Laadullisten tulosten mukaan kaikki vastaajat pitivät hyttysmelun ja musiikin käyttöä tehokkaana nuorten jengirikollisuuden estämisessä, erityisesti vahinkojen, graffitien ja varkausrikosten osalta. Rikosentorjuntaa koskevien väitteiden pätevyyttä ei ollut mahdollista vahvistaa rikostilastoilla. Ilmoitetut aiheutetut vahingot vähenivät useimmilla tutkituilla alueilla, mutta useimmissa tapauksissa vähentynyttä rikollisuutta ei ollut mahdollista yhdistää intervention tarkkoihin paikkoihin. (Nilsson & Karström, 2020, kuvaileva tutkimus.)

5.2.4 "Lungt på stan" (Ruotsi)

Kuvaus: Landskronassa käynnistettiin vuonna 2005 hanke "Lungt på stan" (rauhallista kaupungissa), jonka tarkoitus oli puuttua kaupungin niin sanottuun nuoriso-ongelmaan (rikolliset nuorisojengit ja lisääntynyt määrä ryöstöjä, joissa nuoret olivat rikosentekijöitä ja uhreja). Osana hanketta vartijat olivat kaupungin keskustassa perjantai- ja lauantai-iltaisain (20:00-03:00/04:00), mikä oli tuolloin

ainutlaatuinen työtapa. Yhdessä kenttätyöntekijöiden kanssa vartijat juttelivat nuorten kanssa ja yrittivät pitää keskustan rauhallisena. Muita keskeisiä toimijoita Landskronassa olivat rikollisuutta ehkäisevät sinitakit (blåjackorna). Heidän tehtävänä oli rakentaa suhteita nuoriin rauhallisissa tilanteissa ja siten saada paremmat mahdollisuudet vuorovaikutukseen haastavammissa tilanteissa. Sinitakit työskentelivät päivä- ja ilta-aikaan, maanantaista lauantaihin. Kaikilla rikosentorjunnan parissa työskentelevillä sinitakeilla oli maahanmuuttajatausta ja hyvät kielitaidot. Muita hankkeeseen kuuluvia toimenpiteitä ovat olleet esimerkiksi hot spot -kamera-valvonta, rekisteröimättömien taksinkuljettajien vastaiset toimet ja MED-hanke, jonka tavoitteena oli rikolliseen elämäntapaan rekrytoinnin estäminen.

Prosessista: Kuvailevan analyysin perusteella rekisteröidyt pahoinpitelyt ja ryöstöt ovat vähentyneet Landskronassa hankkeen alkamisen jälkeen. Turvallisuus-toimijoiden (vartijat, kenttätyöntekijät ja sinitakit) lisääntynyt läsnäolo kaupungin keskustassa, sovittelu kriittisissä tilanteissa ja etsivä työtapa kuvataan mahdollisiksi menestystekijöiksi. Väestön turvattomuus ei kuitenkaan ole vähentynyt. (Burcar & Wästerfors, 2007.)

5.2.5 Civil insatsperson i förort, CIP -(Ruotsi)

Kuvaus: Hankkeessa rekrytoidaan siviilijäseniä palotorjuntaliiton vapaaehtoisiksi haavoittuville alueille Södertäljessä. Tavoite on ollut kaksitahoinen: lisätä turvallisuutta näillä alueilla (esim. vähentää tuhopolttoja) ja toimia tehokkaammin erilaisissa pelastustoimen tehtävissä. CIP-vapaaehtoiset saavat ensiapukoulutusta ja helpompia palotorjuntamuotojen koulutusta. Vapaaehtoiset ovat varustautuneet tehtäviinsä ja saavat tietoa paikallisista hälytyksistä "Safeland"-sovelluksen kautta.

Prosessista: Vapaaehtoisten sitouttaminen CIP:hen lähiöissä ja haavoittuvilla alueilla on ollut vaikeampaa kuin maaseudulla ja vaatinut enemmän aikaa ja resursseja. Lähiöissä CIP-sitoutuminen on enimmäkseen yksilöllistä ja siellä vapaaehtoiset huolehtivat hälytyksistä yksin, kun taas maaseudulla sitoutuminen on kollektiivista. Hanke koetaan kuitenkin positiivisesti ja toimivana myös lähiöissä. (Pilemalm, Grahn, & Källgården, 2020.)

5.2.6 Räddningstjänsten i samarbete med kidsen, RISK (Ruotsi)

Kuvaus: RISK (Pelastustoimi yhteistyössä lasten kanssa) on ohjelma 7.–9.-luokkalaistilaisille, erityisesti riskiryhmään kuuville nuorille, joilla ei ole koulumotivaatiota. Vuoden mittainen ohjelma sisältää 20 koulupäivää koulutusta pelastuslaitoksessa.

Osallistujat valitaan ja osallistuminen edellyttää huoltajien lupaa ja sitä, että koulu hyväksyy mukautetun opinto-ohjelman. Ohjelma on osa kuntien SSPF-yhteistyötä (koulun, sosiaalihuollon, poliisin ja vapaa-ajan toimintakeskusten välillä).

Prosessista: Osallistujien ja pelastustoimea edustavien mentorien väliset suhteet näyttävät olevan hankkeen näkyvin tulos. Ohjelman tavoittelemat muutokset (vaihtoehtoiset elämänmahdollisuudet riskialttiille nuorille) eivät kuitenkaan ole prosessiarvioinnin mukaan havaittavissa tai mahdollista arvioida lyhyessä ajassa. Myös näkemykset hankkeen oikeasta kohderyhmästä erivät jossain määrin. Ohjelman mentorien mukaan siihen kuuluvat ensi sijassa nuoret, joilla on kielteinen asenne pelastustoimeen ja muihin viranomaisiin. Koulun näkökulmasta taas keskeisin kohderyhmä ovat nuoret tai oppilaat, joilla ei ole koulumotivaatiota. (Nordgren & Hallin, 2018.)

5.2.7 Police Kadet Junior (Tanska)

Kuvaus: Poliisikadettikoulu on 12–14-vuotiaille suunnattu rikosmentorjuntahanke. Hanke kohdistui alun perin lapsiin, joiden ammattilaiset katsoivat olevan vaarassa päätyä rikollispiireihin. Tämä muutettiin myöhemmin hakemusperusteiseksi valintamenettelyksi. Ohjelmassa lapset osallistuvat poliisien kanssa useisiin aktiviteetteihin, joiden tavoitteena on vahvistaa heidän omanarvontuntoaan, kansalaisuuttaan, prososiaalisia arvojaan ja ymmärrystään rikollisuuden seurauksista. Ohjelma on saanut inspiraationsa osittain palomieskadettiprojektista, joka toimii useissa paikoissa Tanskassa, ja osittain brittiläisistä vapaaehtoisista poliisikadeteista. Ohjaajat ovat poliiseja ja pedagogisia henkilöitä, ja jokaisella kurssilla on noin 10 lasta.

Vaikuttavuudesta: Vaikuttavuusarvioinnissa poliisikadettiohjelmalla ei havaittu rikollisuutta ehkäisevää vaikutusta (Pedersen, 2021, korrelatiivinen tutkimus).

Prosessista: Jotkut osallistuvista lapsista ilmaisivat, että toiminta oli tukenut heidän taitojaan käsitellä konflikteja ja kieltäytyä rikollisesta toiminnasta. He toivat esiin pitävänsä suhteesta poliiseihin ja muihin osallistujiin, ja että toiminta oli vahvistanut heidän ymmärrystään ja kunnioitustaan poliisityötä kohtaan. Jotkut haastatellut myös kertoivat ymmärtäneensä paremmin rikosten seurauksia. Nämä tulokset eivät kuitenkaan välttämättä edusta kaikkia osallistuvia lapsia, eikä niitä voida yleistää koko osallistujaryhmään. (Pedersen, 2021.)

5.2.8 Boligsociale indsatser – Community development (Tanska)

Kuvaus: Landsbyggefonden on vuodesta 2011 alkaen jakanut vuosittain varoja haavoittuville asuinalueille. Varat on käytetty "asumisyhteiskunnallisiin toimenpiteisiin" ja vuokratukeen. Tarkoituksena on ollut parantaa asuinalueiden sosiaalisia oloja ja estää asuinalueiden negatiivinen kehityskierre. Asumisyhteiskunnallisten kehittämishankkeiden painopiste ei ole ollut suoraan rikollisuuden ratkaisemisessa, mikä on poliisin ja kuntien tehtävä. Kehittämishankkeet sen sijaan kohdistuvat riskiryhmiin kuuluviin lapsiin ja nuoriin, ja siten hankkeet mahdollisesti myös epäsuorasti ehkäisevät rikollisuutta esimerkiksi käynnistämällä vapaa-ajan toimintaa, taskurahaprojekteja, vapaa-ajan töitä ja palokadettiprojekteja. Näin toimilla voi olla myös sivuvaikutuksia asuinalueen turvallisuuteen.

Vaikuttavuudesta: Tutkimuksessa havaittiin, että "fritidsjob" (vapaa-ajan työ) -projektilla oli positiivinen ja merkittävä vaikutus sekä tyttöjen että poikien vapaa-ajan työpaikkojen saamiseen. Muiden lapsille ja nuorille suunnatuista hankkeista (palokadettiohjelma, mentorointiohjelma, projekti- ja tapahtumatoiminta sekä luova oppiminen) tehtyjen arvioiden mukaan näillä ohjelmilla oli heikko positiivinen vaikutus osallistujien koulupoissaoloihin. Fritidsjob-hanketta tai lapsiin ja nuoriin kohdistuvia hankkeita ei ole arvioitu niiden rikollisuutta ehkäisevän vaikutuksen kannalta. Tämä johtuu siitä, että näissä hankkeissa oli mukana vain vähän rikoksesta epäiltyjä tai syytettyjä nuoria (Christensen et al., 2021, korrelatiivinen tutkimus). Kaiken kaikkiaan työllisyyden, tulojen ja rikollisuuden suhteen on tapahtunut positiivista kehitystä rinnakkaisyhteiskunniksi luokitelluissa lähiöissä. Rikollisuuskriteerin suhteen viisi asuinalueita ylitti rinnakkaisyhteiskunnan kriteeriarvon vuonna 2021, kun vuonna 2018 kriteeriarvon yläpuolella oli kahdeksan aluetta. (Christensen et al., 2022, korrelatiivinen tutkimus.)

Prosessista: Haavoittuvien alueiden lasten ja nuorten rikollisuus on yleisempää kuin muun väestön, mutta myönteistä kehitystä on tapahtunut projektin aikana. Erityisesti 10–14-vuotiaiden rikollisuus on vähentynyt haavoittuvilla alueilla. Yksi syy tähän voivat olla asumisyhteiskunnalliset kehittämishankkeet, jotka pyrkivät epäsuorasti ehkäisemään nuorten ajautumista rikollisuuteen. Rikoskäyttäytymisen riskitekijät (kuten vanhempien rikollisuus, sosiaalinen haavoittuvuus ja viihtyvyys koulussa) ovat haavoittuvilla alueilla asuvilla nuorilla samat kuin nuorilla yleensä. Asumisyhteiskunnallisissa kehittämishankkeissa olivat ylliedustettuina ei-länsimais-taustaiset nuoret sekä pojat ja nuoret miehet. Osallistujat olivat myös useammin sosiaalisesti haavoittuvassa asemassa olevista perheistä verrattuna alueiden samanikäisiin nuoriin. Rikosta syytettyjen tai epäiltyjen osuus oli samalla tasolla kuin samanikäisillä nuorilla keskimäärin. 90 prosenttia kyselyyn vastanneista yhteistyötä

tekevästä toimijoista (kuten SSP-työntekijät ja poliisi) koki, että asumisyhteiskunnallisilla ohjelmilla oli myönteinen tai erittäin myönteinen vaikutus rikosten ehkäisyyn, erityisesti varhaiseen ennaltaehkäisyyn. (Christensen et al., 2019.)

5.3 Poliisin toimenpiteet

5.3.1 Ordning och säkerhet – Order and safety (Ruotsi)

Kuvaus: Ordning och säkerhet (Järjestys ja turvallisuus) on alueellinen poliisi-aloite, jossa Malmön poliisi on saanut lisäresursseja haavoittuvien alueiden, rikollisverkostojen ja jengiväkivallan parissa työskentelyyn. Rikollisverkostojen konfliktien arvioinnin perusteella Malmöön on lähetetty poliisiresursseja ympäröivältä alueelta. Malmön poliisilla on aloitteen ansiosta ollut iltavuorojen aikana jopa 20 sellaista poliisia, jotka ovat keskittyneet haavoittuviin alueisiin, avoimeen huume-kauppaan ja rikollisverkostojen konflikteihin. Tämä on merkinnyt huomattavaa poliisin läsnäolon lisääntymistä näillä alueilla. Hankkeessa kohdennetut alueet on määritetty viikottaisilla päätöksillä.

Vaikutavuudesta: Poliisin kohonneen läsnäolon aikana poliisi otti kiinni enemmän ihmisiä ase- ja huumerikoksista epäiltyinä, mikä viittaa tehostettuun rikollisten verkostojen vastaiseen työhön (Gerell & Ellberg, 2021, korrelatiivinen tutkimus). Sen sijaan väkivalta- tai varkausrikokset eivät vähentyneet merkitsevästi kohonneen läsnäolon aikana.

5.3.2 Mareld initiativet (Ruotsi)

Kuvaus: Mareld on Tukholman poliisialueen toimenpide, jonka tarkoituksena on vahvistaa työtä sen haavoittuvilla alueilla. Toimenpiteessä lisättiin aluepoliisien määrää poliisin läsnäolon vahvistamiseksi ja näillä alueilla asuvien turvallisuuden lisäämiseksi. Hankkeella on myös pitkän aikavälin tavoitteita dialogityöskentelystä ja suhteiden rakentamisesta, joiden kautta voidaan lisätä yhteistyötä muiden paikallisten toimijoiden kanssa sekä kohentaa luottamusta poliisiin ja muihin viranomaisiin. Hankkeen tavoitteena on myös parantaa näillä alueilla työskentelevien poliisien työympäristöä.

Prosessista: Prosessiarvioinnin perusteella tutkitun haavoittuvan alueen poliisilla ja muilla rikoksantorjuntaa tekeväillä toimijoilla on jossain määrin yhteinen käsitys alueen ongelmista. Poliisi kuvaa ongelmat kuitenkin hieman eri tavoin, kuin muut toimijat; kun poliisi haluaa "siivota" rikolliset pois, muut toimijat toivovat

pitkäaikaista ja ihmissuhteita rakentavaa poliisityötä. Muut toimijat kokivat myös, että poliisiin lisääntynyt läsnäolo on tehnyt alueesta turvallisemman paikan. Toisaalta he kokivat, että poliisi tekee liian vähän rikollisuuden torjumiseksi ja myös ylläpitää kuvaa alueesta niin sanottuna ”no-go”-alueena.

5.3.3 Fenixprojektet – The Fenix project (Ruotsi)

Kuvaus: Vuonna 2014 käynnistetty poliisioperaatio kohdistui Rinkebyn, Tenstan ja Husbyn alueille Tukholman kunnassa. Tavoitteena oli paikallisesti vähentää rikollisuutta ja lisätä alueilla asuvien turvallisuutta. Hankkeen tavoitteena oli myös lisätä luottamusta poliisiin ja parantaa siellä työskentelevien poliisien työympäristöä. Operaatioon sisältyi erityisen tutkintaryhmän perustaminen alueelle ja lähipoliisi-toiminnan vahvistaminen.

Vaikuttavuudesta: Poliisiin rekisteröimät ryöstöt, julkisilla paikoilla tapahtuneet pahoinpitelyt, poliisiin kohdistunut väkivalta, murrot ja tuhopoltot ovat vähentyneet projektin alkamisen jälkeen (Brå, 2016, korrelatiivinen tutkimus). Muutos oli tilastollisesti merkitsevää ryöstöjen ja murtojen kohdalla. Verrokkialueilla Jarvassa rikokset lisääntyivät murtoja lukuun ottamatta samana ajankohtana. Rekisteröidyt huumausainerikokset ja liikenne rikokset lisääntyivät kohdealueilla. Kasvu oli tilastollisesti merkitsevää huumausainerikosten kohdalla. Kasvu kertonee siitä, että poliisi on operaation tavoitteiden mukaisesti onnistunut puuttumaan näihin rikostyyppisiin. Huolimatta vaikutuksista joihinkin rikostyyppisiin, väestö ei kokenut yleisen järjestyksen parantuneen alueella. Syinä tähän voivat olla alueella tapahtuneet murhien ja ampumisten kaltaiset vakavat välikohtaukset sekä poliisiin ja erityisesti poliisihelikoptereiden merkittävämpi läsnäolo. Turvattomuuden tunne on projektin aikana pikemminkin lisääntynyt kuin vähentynyt. Luottamus poliisiin ei ole myöskään muuttunut. Luottamus poliisiin alueella on huomattavasti pienempi kuin muualla maassa.

Prosessista: Hankkeessa toteutettu ”uusi” työmuoto sisälsi voimakkaamman keskittymisen tutkintaan ja yleiseen järjestykseen tähtääviä panostuksia. Monia paikallisiin rikollisverkostoihin kytköksissä olevia toimijoita on tutkittu ja asetettu syytteeseen. (Brå, 2016.)

5.3.4 Poliisin toiminta haavoittuvilla alueilla (Ruotsi)

Prosessista: Valtiontalouden tarkastusviraston kokonaisarvion mukaan haavoittuvilla alueilla tehtävä poliisityö ei ole täysin tarkoituksenmukaista. Sen mukaan poliisin haavoittuvien alueiden tunnistamisen menetelmästä on ensinnäkin tehtävä luotettavampi. Toiseksi päätettyä kriteeriä vähintään yhden lähipoliisin nimittämisestä rikosentorjuntatyöhön 5 000:ta asukasta kohden haavoittuvilla alueilla ei saavuteta kolmanneksessa haavoittuvien alueiden poliisipiireistä. Arviointi kuitenkin osoittaa, että kun paikallinen poliisipiiri on saanut enemmän resursseja haavoittuvien alueiden työhön, tilanne haavoittuvilla alueilla on parantunut. Haavoittuville alueille myönnettävien varojen on oltava pitkäaikaisia. Väliaikaisilla operaatioilla, kuten "operaatio Rimfrostilla", on ollut ennen kaikkea väliaikainen vaikutus. Haavoittuvilla alueilla toimivat poliisit toimivat suurelta osin poliisiviranomaisen strategioiden ja periaatteiden mukaisesti ja he kokevat, että strategiat auttavat heitä työskentelemään tehokkaasti. Arviointi osoittaa, että joillakin alueilla on pulaa tarvittavista laitteista (kuten valvontakameroista ja vartalokameroista) haavoittuvilla alueilla tapahtuvien tyypillisten rikosten ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi. (Riksrevisionen, 2020.)

Alstam ja Forkby (2022) havaitsivat, että poliisin ja kunnan yhteisellä rikosentorjunnalla erityisen haavoittuvilla alueilla (EHA) oli vaikeuksia löytää sopivaa yhteistoiminnan kohdetta, kun käsiteltiin törkeän väkivallan riskiä tai kun toiminta lähestyi järjestäytyneempää rikollisuutta - molemmat elementit ovat osa EHA:n määritelmää. Työskentely nuorten kanssa, jotka olivat vaarassa käyttää huumeita tai syöllistyä lievään rikollisuuteen, oli tehokkaampaa.

5.3.5 NOVA – initiative by the Stockholm County Police (Ruotsi)

Kuvaus: Tukholman läänin poliisi käynnisti NOVA-projektin vuonna 2003. Projektin pyrkimyksenä oli torjua vakavaa järjestäytyneitä rikollisuutta, johon kuuluvat katujengit, moottoripyöräjengit, rikollisverkostot ja kaikki muut rikollisryhmät. Projektissa pyrittiin tunnistamaan, pidättämään ja asettamaan syytteeseen keskeisiä jengeihin ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevia henkilöitä. Henkilöiden tunnistamiseen ei ollut olemassa yleisiä kriteerejä tai ohjelmamallia paikallisissa poliisipiireissä. NOVA-strategia antoi jokaiselle poliisipiirille mahdollisuuden lisätä nimiä luetteloon paikallisen tiedustelunsa perusteella. NOVA-projektissa toimintatapana on ollut perustaa kaksi työryhmää, joissa kummassakin on kuusi poliisia. Näiden kahden ryhmän tehtävänä on kohdentaa aggressiivisesti

toimia projektin tarkkailulistalla oleviin henkilöihin. Menetelmä perustuu ensisijaisesti lisääntyneen pysäytys- ja etsintätoiminnan ja "tehoiskujen" yhdistelmään. Hankkeesta tuli pysyvä yksikkö vuonna 2012.

Vaikuttavuudesta: Rostami ja kollegat (2015) seurasivat tutkimuksessaan NOVA-toimenpiteen yhteydessä listattujen "korkean riskin yksilöiden" todennäköisyyttä joutua rikosprosessiin ennen operaatiota (2001–2003), sen aikana (2003–2005) sekä sen jälkeen (2006–2007)¹⁰ (kuvaileva analyysi). Kuvailevan analyysin mukaan NOVA-luetteloon merkittyjä henkilöitä tuomittiin vankeusrangaistuksiin useammin ennen luetteloon merkitsemistä. Sen sijaan näitä henkilöitä syytettiin operaation aikana aiempaa useammin luonteeltaan vähäisistä rikoksista (esim. liikenne-rikkomuksista) ja heillä oli tuona aikana korkeampi todennäköisyys saada lyhyitä vankeustuomioita (alle vuosi) tai muita kuin vankeusrangaistuksia.

Prosessista: Poliisiviranomaiset ja päättäjät esittelivät NOVA-hanketta onnistuneena sekä uutismedian haastatteluissa että osastojen julkaisuissa (Rostami ym., 2015). He korostivat syytetilastoja todisteena NOVA:n onnistumisesta. Hankkeen sisäinen selvitys kuitenkin totesi, ettei hankkeen vaikuttavuutta tai esimerkiksi toiminnan mahdollista pelotevaikutusta voitu osoittaa. Hanke ei lisännyt järjestäytyneen rikollisuuden vastaisia resursseja, vaan ainoastaan painopisteen siirtymistä alue-tason toiminnasta lääninlaajuiseen hankkeeseen. Osa operaation toteuttajista olikin sitä mieltä, ettei käytettävissä olleilla resursseilla voitu kohdentaa riittävän intensiivistä toimintaa kohteena olleisiin rikollisverkostoihin.

5.3.6 The Stockholm Gang Intervention Project, SGIP (Ruotsi)

Kuvaus: SGIP aloitti toimintansa vuonna 2009 tavoitteena tuottaa yleinen toimintamalli siihen, miten poliisiorganisaatiot voisivat puuttua katujengeihin.

Prosessista: Hankkeessa kehitettiin Panther-niminen malli, jonka perusajatuksena oli, että verkostojen analyysin ja jengin avainhenkilöiden tunnistamisen tulisi muodostaa perusta jengien torjumiselle. Hankkeessa oli määritelty neljä keskeistä työmenetelmää:

10 Osa listalla olleista yksilöistä poistettiin listalta NOVA:n päättymisen jälkeen vuonna 2005. Osa kuitenkin pidettiin edelleen NOVA II -listalla vuosina 2006–2007. NOVA II -listalle nimettiin myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät olleet listalla ensimmäisen NOVA-operaation aikana.

1. Rikollisten painostaminen tietyllä alueella tarkastamalla osoitteet, ajoneuvot ja henkilöt.
2. Rikostutkijoiden ja operatiivisen henkilöstön tiivis yhteistyö tutkintatyön aikana. Tämä on osoittautunut hyödylliseksi asioiden eteenpäin viemisessä ja eri ryhmien tuntemuksen lisäämisessä.
3. Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa, jotta voitiin keskittyä toiminnan kohteena olleiden henkilöiden rahoihin ja siten vaikeuttaa rikollista elämäntapaa.
4. Vaikuttaminen ja rikollisliigoista poistumisen helpottaminen.

Monet SGI-hankkeen tavoitteista osoittautuivat mahdottomiksi arvioida, mutta käytettävissä olevien tietojen perusteella näyttää siltä, että hankkeen 18 tavoitteesta neljä on saavutettu ja että kaksi muuta tavoitetta on todennäköisesti saavutettu. (Holgerson & Granér, 2013.)

5.3.7 Polisiär kameraövervakning – Police Camera Surveillance (Ruotsi)

Kuvaus: Esimerkki Sevedistä (Malmö): Alueelle asennettiin neljä kamerapakettia, joissa on staattinen 360 asteen tallennusalue, mutta myös huomattavasti suurempi dynaaminen tallennusalue liikkuvan kameralinssin avulla. Kameroiden videovirtaan pääsee käsiksi sekä kiinteillä että mobiileilla nettilaitteilla. Tämä tarkoittaa, että valvontaa voivat suorittaa sekä viestintäkeskuksen operaattorit, että kentällä olevat operatiiviset henkilöt. Kameravalvontaa on ympäri vuorokauden ja tallennettua materiaalia voidaan säilyttää enintään kaksi kuukautta. Kamera-valvonta ei kuitenkaan sisällä äänen tallennusta ja sisäänrakennettu ohjelmisto tekee mahdottomaksi seurata yksityisasuntoja (esim. näkymä asunnon ikkunoista). Kameravalvonta-alueen vieressä on myös selkeät ilmoitukset valvonnasta. Poliisin mukaan kameravalvonta on toiminut periaatteessa häiriöttömästi asennuksesta lähtien vain lyhyillä katkoksilla esimerkiksi sähkökatkojen seurauksena (Kronkvist et al., 2019).

Vaikuttavuudesta: Gerell (2021) analysoi tutkimuksessaan kameravalvonnan vaikutusta rikollisuuteen ja rikosten selvittämiseen difference in difference -asetelmalla. Asetelmassa verrattiin rikollisuuden ja rikosten selvittämisen kehitystä kohdealueilla ja mahdollisimman vertailukelpoisilla kontrollialueilla ennen ja jälkeen valvonnan aloittamisen. Tutkimuksessa havaittiin, että valvontakameroiden käyttöönotto liittyi väkivallan vähenemiseen, mutta ei merkittävään muutokseen omaisuusrikoksissa tai rikosten selvittämisessä. Toisessa tutkimuksessa Kronkvist ja kollegat (2019) arvioivat rikollisuuskehitystä valvonta-alueilla ja vertailukelpoisilla

kontrollialueilla ennen ja jälkeen kameravalvonnan aloittamisen (korrelatiivinen tutkimus). Tutkimuksessa havaittiin joitakin viitteitä parannuksista tutkitulla alueella: väkivalta väheni, mutta omaisuusrikollisuus ei. Huumerikokset lisääntyivät, mikä johtui todennäköisesti poliisin lisäresursseista huumerikosten selvittämiseen.

Prosessista: Laadulliset tiedot (Kronkvist et al., 2019) viittaavat siihen, että avoin huumekauppa ja muut ongelmat ovat vähentyneet valvotulla alueella. Huume-kauppa on siirtynyt osittain alueen piilopaikkoihin, osittain muille alueille. Poliisi korostaa, että kameravalvonta on tärkeä työkalu poliisin päivittäisessä toiminnassa, myös tutkinta- ja rikosprosesseissa. Myös alueen asukkaat ja toimijat kokevat, että poliisi on tullut tarkemmaksi puuttumisessaan ja tehostunut työssään. Kiinteistönomistajat ja yrittäjät suhtautuivat valvontakameroihin yleensä asukkaita myönteisemmin.

5.3.8 Network analysis (Ruotsi)

Kuvaus: Verkostoanalyysi on poliisille tärkeä osa rikollisverkostojen tutkimusta ja rikostiedusteluanalyysiä. Verkostoanalyysin menetelmien arvo on siinä, että ne keskittyvät verkoston suhteiden rakenteeseen yksittäisten toimijoiden ominaisuuksien sijaan. Verkostoanalyysi sisältää joukon menetelmiä ja työkaluja sosiaalisen verkostojen tietojen keräämiseen, käsittelyyn, visualisointiin ja mallintamiseen.

Prosessista: Tulokset osoittavat selvästi, että saman verkoston eri aineistot tuottavat perustavanlaatuisesti erilaisia kuvia. Vertailu osoittaa, että tiedusteluun perustuvat verkostot eroavat olennaisesti sekä valvontaverkostoista että rikosepäilyihin perustuvista verkostoista. (Rostami & Mondani, 2015.)

5.3.9 Focused deterrence: Sluta skjut – Ceasefire Malmö (Ruotsi) ja "the Stress Strategy" (Tanska)

Kuvaus: Malmössä toimiva projekti Sluta Skjut alkoi vuonna 2018. Sluta Skjutin puitteissa poliisi, kunta ja vankeinhoitolaitos tekevät yhteistyötä vakavan väkivallan vähentämiseksi Malmössä. Sluta Skjut on ongelmakeskeinen ja yhteistyöhön perustuva lähestymistapa, joka keskittyy vakavimpaan väkivaltaan ja perustuu amerikkalaiseen Group Violence Intervention (GVI) -strategiaan. Yksinkertaisesti sanottuna GVI perustuu siihen, että yhteiskunnan eri toimijat välittävät yhdessä selkeän viestin paikallisille väkivaltaisimmille ryhmille: 1) väkivaltaa ei suvaita, välitämme teistä emmekä halua teidän loukkaantuvan tai satuttavan ketään muita; 2) tulevilla väkivallanteoilla on oikeudellisia seurauksia jokaiselle ryhmän jäsenelle eikä

vain tapahtumaan suoraan osallistuville henkilöille; 3) apua on saatavilla niille, jotka haluavat muuttaa elämäntilannettaan ja jättää rikollisen elämäntavan. Hanketta pilotoitiin Malmössä vuosina 2018–2020 ja vuodesta 2021 strategiaa on toteutettu myös muissa kaupungeissa.

Vuosisadan alusta lähtien Tanskan poliisi on ottanut käyttöön stressistrategian rekisteröityjen ja epäiltyjen jengiläisten käsittelemiseksi. Kohdennetuilla pelote-strategioilla tai niin sanotuilla ”pulling levers”-lähestymistavassa pyritään hyödyntämään sitä, että jengit ja jengien jäsenet asettavat rikollisen ja sekavan elämäntapansa vuoksi itsensä usein alttiiksi valtavalle määrälle pieniä kielteisiä seuraamuksia. Pulling levers- poliisitoiminnalla pyritään löytämään uusia ja luovia tapoja tiedottaa kannustimista ja pidäkkeistä kohteena oleville rikoksentekeijöille. Yöelämä tunnistettiin keskeiseksi areenaksi jengien ”stressaamiselle”. Osana tätä strategiaa poliisi tekee yhteistyötä paikallisten baarien omistajien kanssa varmistaakseen, että jengiläisiltä evätään mahdollisuus käydä baareissa ja yökerhoissa. (Rowe & Sogaard, 2020.)

Vaikuttavuudesta: Ivert ja Mellgren (2021) tutkivat Sluta Skjut -intervention vaikutuksia ampuma-aseväkivaltaan difference in difference -asetelmalla (korrelatiivinen tutkimus). Tässä asetelmassa ammuskelutapausten määrän muutosta Malmössä verrattiin muihin kaupunkeihin ennen ja jälkeen intervention aloittamisen. Keskimääräinen ampumisten määrä kuukaudessa laski Sluta Skjutin jälkeen noin 25 prosenttia, keskimäärin 4,4 ampumisesta 3,3 ampumiseen. Myös rikollisryhmiin yhdistettävissä olevien ampumisten määrä väheni. Muutos ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevä. Ajallisen tarkastelun perusteella Sluta Skjut toteutettiin aikana, jolloin ampumisten määrä oli jo laskussa, ja siksi ei voida varmasti yhdistää laskua juuri interventioon. Difference in difference -analyysissä ampuma-aseväkivalta laski Malmössä Sluta Skjutin aikana enemmän kuin vertailualueella (Tukholma), mutta ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä (Ivert & Mellgren, 2021).

Prosessista: Pilottihankkeen parissa työskennelleet henkilöt ovat tietyn mukautuksin Ruotsin olosuhteisiin ja lainsäädäntöön voineet organisoida työn amerikkalaisen GVI-mallin mukaisesti. Yhteistyötä tehneet toimijat kokivat, että uusi lähestymistapa oli toiminut hyvin. Suurimpana haasteena oli tunnistaa rajat väkivaltaan syyllistyvien ryhmien välillä kaupungissa; yksilöt liikkuvat eri ryhmien välillä ja uskollisuus ja sidokset eri jengeihin voivat vaihdella nopeasti. Tämä voi johtaa epäselvyyteen siitä, mihin ryhmiin seuraamuksia olisi kohdistettava. Toinen haaste oli hahmottaa kansalaisyhteiskunnan rooli Sluta Skjutissa. Hanke oli suurelta osin viranomaishanke, mutta kansalaisyhteiskunnan osallistumista on pyritty lisäämään. (Ivert, Mellgren, & Nilsson, 2020.)

Jos poliisi osana pulling levers-strategiaa on kerran yhdistänyt henkilön jengeihin, oli tämä yhteys kuinka heikko tahansa, yhdistettyjen henkilöiden on erittäin vaikea irrottautua kohderyhmästatuksesta. Nimen puhdistaminen on lähes mahdotonta, kun interventio on hajaantunut yhteistyötoimijoiden ja verkostojen kautta. Vaikka poliisi toteaisi, ettei tiettyä henkilöä ole enää tarvetta alistaa ”pulling levers”-toimintaan, kolmannet osapuolet saattavat edelleen käyttää siviilivaltuuksiaan rangaistakseen tätä henkilöä, koska he uskovat tietävänsä asian paremmin kuin poliisi. Kolmannen osapuolen osallistuminen voi myös mahdollistaa tilanteen, jossa poliisi voi yhteistyösuhteidensa kautta epäsuorasti lisätä rikosoikeudellisiin seuraamuksiin täydentäviä siviilioikeudellisia seuraamuksia. (Rowe & Søgaaard, 2020.)

5.4 Exit-ohjelmat

5.4.1 Passus (Ruotsi)

Kuvaus: Passus on yksi harvoista kehittyneemmistä exit-ohjelmista Ruotsissa, ja sen tavoitteena on tukea jengiläisiä muokkaamaan elämäänsä ja identiteettiään ja saavuttamaan uusi elämäntilanne. Passuksen tukityö on jaettu kolmeen päävaiheeseen, joita edeltää arvio henkilön soveltuvuudesta Passukseen. Ensimmäisen kolmen kuukauden arviointivaiheen aikana yksilön on tarkoitus luoda toimivia ja luottamuksellisia suhteita Passuksen työntekijöiden kanssa ja järjestää käytännön olosuhteet niin, että uusi arki jäsentyy. Tätä seuraa intensiivinen yhdeksän kuukauden vaihe ja sen jälkeinen kuuden kuukauden siirtymävaihe. Suurin osa muutostyöstä tapahtuu intensiivivaiheessa. Aluksi intensiivivaihe koostuu pitkälti yhdessä olemisesta valmentajan kanssa. Tätä vaihetta seuraa opiskelu ja harjoittelu/työ. Ulkoisen muutoksen rinnalla tapahtuu sisäinen muutosprosessi, jossa keskitytään tavoitteisiin, asenteisiin ja käyttäytymiseen. Sekä strukturoidut terapiakeskustelut että jokapäiväiset keskustelut henkilökunnan kanssa ovat tärkeitä tässä muutoksessa. Lopullisessa jälkihoidossa henkilöllä on vähemmän yhteyksiä Passukseen. Ajatuksena on, että osallistujaa tuetaan olemaan palaamatta aiempiin tapoihin ja ajatusmalleihin, ja tuetaan käsittelemään esiin nousevia tilanteita, joissa voi olla vaikea navigoida oikein. Jälkihuollon arvioidaan kestävän 24 kuukautta. Passuksen asiakastoimeksiannot tulevat pääasiassa sosiaalitoimesta tai poliisista (valtion erityisvaroilla exitin tukemiseksi).

Prosessista: Passuksen yksilöllinen ja joustava hoito-ohjelma eroaa muista osallistujien aiemmin kokemista ohjelmista. Prosessiarvioinnin mukaan tärkeä menestystekijä on sitkeys suhteessa osallistujaan; passuksessa yksilö voi saada tukea, vaikka hän ”epäonnistuu”. Sama ymmärtävä lähestymistapa luonnehtii Passuksen käsitystä rikollisuudesta ja huumeista. Huumeet eivät ole sallittuja Passuksessa, mutta

huumeita ei pidetä keskeisenä ongelmana vaan rikollisuutta. Passuksen tarjoama ympärivuorokautinen tuki mainitaan ratkaisevana, etenkin hoidon alussa. Passusohjelmalla on suuri uskottavuus osallistujilleen verrattuna muihin tukimuotoihin. Tämä johtuu osittain vertaistukityöntekijöistä, jotka jakavat osallistujien kokemuksia rikollisesta elämäntavasta ja joita ei siksi ole helppo huijata. Passuksen valtiosta riippumaton hallinto tekee siitä joustavamman ja lisää sen legitimitettiin osallistujien keskuudessa. Passuksen osallistujista ei ole tehty uusintarikollisuustutkimusta, mutta ei ole viitteitä siitä, että kenelläkään haastatelluista olisi enää jengiyhteyttä. (Alstam et al., 2021.)

5.4.2 Konsultationsteam – The Consultation Team (Ruotsi)

Kuvaus: Konsultointiryhmä on vuodesta 2011 lähtien ollut Malmön kaupungin exit-ohjelma. Ohjelman tavoitteena on tukea Malmössä ihmisiä, jotka haluavat päästä pois rikollisesta elämästä tai jengielämästä, tai jotka elävät vakavan uhan alla. Ohjelma toteutetaan tiiviissä yhteistyössä Malmön poliisin, työvoimatoimiston, vankeinhoitolaitoksen ja Ruotsin laitoshoidonhallituksen (SIS) kanssa.

Vaikutavuudesta: Arvioinnin tulokset osoittavat, että ryhmään yhteydessä olleista henkilöistä yli 60 prosenttia ei ole saanut uutta seuraamusta ja 56 prosenttia ei esiinny epäiltyinä tai tuomittuina poliisin rekistereissä (kolmen ensimmäisen toimintavuoden aikana). On kuitenkin vaikea arvioida, missä määrin luvut ovat hankkeen tavoitteiden mukaisia, sillä ohjelmassa on vain hajanaisia kuvauksia tarjotun tuen tarkoituksesta ja tavoitteista (Andersson, 2015, kuvaileva tutkimus).

5.4.3 Livsstilshuset (Ruotsi)

Kuvaus: KRIS-yhdistyksen Livsstilshuset oli vuosina 2009–2013 toteutettu asumishanke järjestäytyneessä rikollisuudessa ja jengeissä mukana olleille nuorille miehille. Livsstilshuset-taloja perustettiin kahteen kaupunkiin, Göteborgiin ja Uppsalaan. Keskeistä työssä olivat CGA-tapaamiset (Criminals and Gang Members Anonymous), joissa osallistujat jakoivat elämäntilanteensa keskenään. Henkilökunnalla ja johdolla oli samanlaisia kokemuksia rikollisesta elämäntavasta kuin osallistujilla. Göteborgissa kaupunki osti talosta kuntoutuspalveluja, mikä takasi toiminnan jatkuvuutta. Näin ei ollut Uppsalassa, missä Livsstilshuset ei koskaan kehittynyt oikein toimivaksi.

Prosessista: Livstilshusetin vahvuus oli nuorten nopea sijoittaminen verrattuna muihin alan toimijoihin. Yhteistyö Göteborgin kunnan kanssa oli erittäin tärkeää, sillä se antoi jatkuvuutta ja legitimizeettiä työlle. Uppsalan livstilshus-hankkeella ei ollut samanlaista virallista yhteistyötä kunnan kanssa, joten työ ei kehittynyt yhtä hyvin ja osallistujien sisäänotto oli paljon vähäisempää. Hankkeen lifestyle-taloissa asui toimintavuosien aikana noin 60 nuorta, joista suurin osa Göteborgissa. Henkilöstön oma kokemus ja vahva sitoutuminen ohjelmaan vaikutti haastateltujen mukaan osallistujien motivaatioon osallistua työhön ja muuttaa elämäänsä. Livstilshuset-konseptissa henkilökunnan kokemukseen liittyi kuitenkin haaste: henkilökunnan keskuudessa tapahtui rikoksen uusimista ja loppuunpalamista. (Lalander, 2013.)

5.4.4 The national exit program (Tanska)

Kuvaus: Vuonna 2011 Tanskan hallitus käynnisti kansallisen exit-mallin nimeltä "En vej ud". Sen tarkoituksena oli koordinoita viranomaisten toimenpiteitä, joilla tuetaan ja autetaan moottoripyörä- ja muita jengiläisiä irtautumaan rikollisesta ympäristöstään. Exit-yksiköt oli perustettava jokaiseen poliisipiiriin, jossa oli tarvetta exit-työlle. Vuonna 2014 (osana Bandepakke II:sta) perustettiin kansallinen EXIT-yhteyskeskus neuvomaan paikallisia exit-yksiköitä. Kansallisen exit-ohjelman kohderyhmää laajennettiin vuonna 2017 (Bandepakke III), ja siihen kuuluu nyt paitsi kansallisen poliisin rekisteröimät jengin jäsenet myös rekisteröimättömät jengin jäsenet. Exit-työn käsikirja vuodelta 2020 on keskeinen osa tämän päivän työtä. Moniammatilliseen työhön osallistuvat poliisi, paikallisviranomaiset ja vankeinhoitolaitos. Yksiköt arvioivat osallistujien motivaatiota ja sopivuutta exit-ohjelmaan. Osallistujien kanssa tehdään yksilölliset irtautumissopimukset, joissa on konkreettiset suunnitelmat ja vastuut sekä osallistujalle että viranomaisille.

Prosessista: Exit-osallistujien tarpeet ovat hyvin erilaisia: jotkut ovat lähes oma-toimisia, kun taas toiset tarvitsevat intensiivistä psykologista hoitoa ja merkittäviä turvatoimia. Osallistujien motivaatio voi olla lyhytaikainen ja siksi viranomaisten on kyettävä toimimaan nopeasti. Prosessiarvioinnin perusteella exit-ohjelmaan osallistuminen vankeusrangaistuksen aikana voi olla erityisen toimivaa, koska silloin osallistujat ovat erityisen motivoituneita (M. L. Pedersen, 2014). Suurin osa jengiläisistä oli järjestöjensä tavallisia tai keskeisiä jäseniä, kun taas johtajia ja perifeerisiä jäseniä oli vähemmän. Tullessaan exit-ohjelmaan yksilöt olivat jo ottaneet huomattavasti etäisyyttä jengeihinsä. (M. L. Pedersen, 2015.) Reilut kaksi kolmasosaa kaikista vastaajista ilmoitti, että exit-työ oli auttanut heitä pysymään erossa rikollisuudesta, ja noin puolet ilmoitti saaneensa apua työpaikan löytämiseen, koulutuksen aloittamiseen ja koettuun turvallisuuteen. Vastaajien huoli jengiympäristöstä

irtautumisesta väheni exit-ohjelman aikana. Puolet vastaajista oli kuitenkin edelleen huolissaan siitä, että muut ryhmät kohtelevat heitä aktiivisina jäseninä. (M. L. Pedersen, 2016.)

Päivittäistä työtä tehdään poliisin ja kuntien työntekijöiden ammattipareissa. Exit-työtä kuvataan reaktiiviseksi poliisityöksi yhdistettynä pitkäjänteiseen sosiaali-työhön. Kohderyhmällä on usein monimutkaisia ongelmia ja exit-työ vaatii räätälöityä, konkreettista ja yksilöllistä yhteistyötä exit-ohjelmaan osallistuvien kanssa. Pyritään löytämään uusia ratkaisuja sen sijaan, että "rangaistaisiin" osallistujia, jos he eivät pysty noudattamaan irtautumissopimuksiaan. Ohjelmassa käytetään kohderyhmän epävakaan tilanteen hoitamiseksi rajoittamatonta aikaa "vierailujaksolle" (ennen exit-ohjelmaan tuloa) ja exit-sopimuksen allekirjoittamista käytetään motivaatioina. (Johansen, 2021.)

Jengikytköksistä luopuminen on erittäin ristiriitainen prosessi, jossa entiset jengiläiset huomaavat olevansa irrallaan merkityksellisistä sosiaalisista suhteista ja etsivät uusia tapoja sopeutua sosiaaliseen maailmaan. Tässä tilanteessa poliisit pyrkivät tulemaan irtautujille luotettaviksi "merkittäviksi muiksi", jotka voivat väliaikaisesti korvata vanhoja sosiaalisia suhteita ja toimia "saranoina" uudelle elämänmuodolle. (Johansen, 2022.)

5.4.5 Ny Fremtid – A new future (Tanska)

Kuvaus: Ny Fremtid on yksityisen Lehmann+Brun-yrityksen hanke Fredensborgin kaupungissa ja ympäröivissä kunnissa. Hankkeella on kaksi tavoitetta: tukea osallistujia (18–30-vuotiaita nuoria) jengistä poistumisessa, ja tukea heidän lähestymistään ja/tai integroitumistaan koulutukseen ja työelämään. Kaikilla osallistujilla on ollut tiiviimpi tai löyhempi yhteys Loyal to Familia -jengiin. Hankkeen tavoitteena on, että puolet osallistujista olisi työssä tai koulutuksessa ja vetäytynyt rikollisryhmän sisäpiiristä puolen vuoden kuluessa. Projekti on yksilöllinen ja räätälöity osallistujien erityistarpeiden mukaan. Se koostuu vähintään 20 viikon pituisesta jaksosta, joka sisältää motivoivaa työtä, työn tai koulutuksen löytämistä ja exit-tukea. Työtä voidaan pidentää toisella 20 viikon jaksolla tai jatkaa vapaaehtoisella jälkituella. Hankkeessa tehdään tiivistä yhteistyötä kunnan, työvoimatoimistojen sekä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Vaikuttavuudesta: Kuvailevan analyysin mukaan 71 % hankkeen osallistujista oli työssä tai koulutuksessa kuusi kuukautta ohjelmaan liittymisen jälkeen (tavoite: 50 %). Osallistujat, jotka eivät aloittaneet koulutusta tai työtä, osallistuivat joko psykologiseen hoitoon tai huumehoitoon tai suorittivat vankeusrangaistusta.

Hankkeen työllistävä puoli on tämän perusteella onnistunut suhteessa tavoitteisiin. Monet alueen rikosryhmien keskeiset hahmot ovat liittyneet exit-ohjelmaan. (Als Research, 2017, kuvaileva tutkimus.)

Prosessista: Keskeisiä menestystekijöitä ovat prosessiarvioinnin mukaan tiivis ja koordinoitu yhteistyö hankkeen, kunnan ja poliisin välillä, hankkeen ulkoinen profiili sekä menetelmän yksilöllinen ja kokonaisvaltainen luonne (Als Research, 2017).

5.4.6 Boxing rehabilitation programme, fictitious name: New Start (Tanska)

Kuvaus: Vuonna 2010 perustettu kansalaisjärjestö ”New Start” (fiktiivinen nimi) toteuttaa kuntoutusohjelmaa, joka sijoittuu Kööpenhaminan huono-osaisella asuinalueella sijaitsevalle nyrkkeilyalille. Monet nuorista miehistä New Startissa identifioivat itsensä jengeihin kuuluviksi tai löyhästi sidoksissa oleviksi ja ovat joko ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajia. New Start tarjoaa vaihtoehdon Tanskan viralliselle exit-ohjelmalle. Kuten kansallisissa exit-ohjelmissa, New Start -ohjelmaan ilmoittautuminen ja siihen osallistuminen estää nuorten jengiläisten sosiaalietuuksien leikkaamisen, ja ohjelman onnistunut loppuun saattaminen voi mahdollistaa heidän nimensä poistamisen kansalliselta jengirikollisten listalta.

Prosessista: Kuntoutusohjelma selvästi houkutteli nuoria miehiä. Ohjelman rakenne ja rutiinit, sosiaaliset siteet sekä generatiivinen toiminta edistivät optimismia New Start-ohjelman aikana. Paluu omiin ympäristöihin ohjelman jälkeen aiheutti kuitenkin lisää leimautumista, vertaispainetta ja turhautumista. Haastattelut kuitenkin toivat esiin havainnon: sosiaalisen leimautumisen voittamiseksi ja irtautumisen onnistumiseksi tarvittavaa sinnikkyyttä voidaan tuoda paremmin esille heikommissa asemassa oleville nuorille miehille, kun se kehystetään hegemoniseen maskuliiniseen nyrkkeilykertomukseen. (Deuchar, Søgaard, Kolind, Thylstrup, & Wells, 2016.)

5.4.7 Breath Smart (Tanska)

Kuvaus: Breathe SMART (Stress Management And Rehabilitation Training) käyttää jooga-, meditaatio- ja hengitystekniikoita vakaviin rikoksiin syyllistyneille ja päihkeitä käyttäville nuorille tavoitteenaan minimoida stressi ja aggressio sekä luoda positiivinen yksilöllinen kehitys. Breathe SMARTin arvioitu projekti (Ahlmärk, 2015) oli suunnattu alle 25-vuotiaille nuorille, joilla on taustalla rikollisuutta,

huumeiden käyttöä ja jengiyhteys. Joogan, meditaation ja hengitystekniikoiden lisäksi Breathe SMART -kurssi koostuu joogafilosofian inspiroimista luennoista. Osallistujat jakavat elämäntarinoita tarkoituksenaan pohtia omia tunteitaan, ajatuksiaan ja elämänolosuhteitaan. Breathe SMART -ohjelma koostuu viiden päivän kurssista. Tämän jälkeen osallistujat voivat liittyä viikoittaisiin kahden tunnin ryhmäistuntoihin. Organisaatio tarjoaa tarvittaessa yksilöllistä ohjelmaa esimerkiksi turvallisuussyistä tai jengien ja muiden osallistujien välisten jengiriitojen vuoksi. Breathe SMART on tarjolla myös useissa vankiloissa ja huume kuntoutuskeskuksissa, ja ohjelmaan voi saada lähetteen esimerkiksi kunnilta, vankeinhoito- ja kriminaalihuoltolaitokselta sekä Tanskan exit-ohjelmasta.

Prosessista: Tietyt jooga- ja hengitysharjoitukset koettiin aluksi epämukaviksi ja tuskalliseksi, mutta haasteltujen mukaan sitä seurasi fyysinen rauhallisuuden tunne ja vähemmän stressiä ja vainoharhaisuutta (Ahlmark, 2015; Deuchar, 2020). Monet korostivat, että opetus ja keskustelu Breathe SMART-opettajien kanssa sai heidät tuntemaan itsensä nähdyiksi ja aloittamaan pohdinnan tekojensa seurauksista. Silmiinpistävin muutos osallistujien itsensä mukaan oli se, että he reagoivat vähemmän aggressiivisesti ja väkivaltaisesti tilanteissa, joissa he normaalisti olisivat väkivaltaisia (Ahlmark, 2015). Haastatteluiden perusteella holistinen henkinen sitoutuminen johti lisääntyneeseen sisäiseen tietoisuuteen ja pehmeämpien tunteiden omaksumiseen, mikä puolestaan antoi osallistujille vahvemman päättäväisyyden irtautua jengijäsenyydestä ja väkivaltaisesta rikollisuudesta. (Deuchar, 2020.)

5.5 Kuntoutus ja terapiat

5.5.1 Multisystemic Therapy (Ruotsi ja Tanska)

Kuvaus: Multisysteeminen terapia (MST) on kunnan sosiaalipalveluiden tarjoama intensiivinen, kotona tapahtuva interventio nuorille, joilla on vakavia käyttäytymisongelmia, kuten rikollisuutta, vakavia ongelmia koulussa tai alkoholin ja huumeiden väärinkäyttöä. Keskimäärin MST kestää kolmesta viiteen kuukautta. Terapeutti tapaa nuoren ja hänen perheensä viikoittain tai tarpeen mukaan. MST on käytännönläheinen ja tavoitteellinen hoito, joka kohdistuu ongelmakäyttäytymiseen yhteydessä oleviin tekijöihin nuorten sosiaalisessa verkostossa. Interventiot ovat toimintasuuntautuneita ja kohdistuvat aina tiettyihin, hyvin määriteltyihin ongelmiin sekä nykyisiin olosuhteisiin. Perheille annetaan usein tehtäviä, jotka vaativat päivittäistä tai viikoittaista työtä, hyödyntävät vahvuuksia, kehittävät taitoja sekä kannustavat nuoria ja perhettä käyttäytymään vastuullisesti.

Vaikuttavuudesta: Sundell ja kollegat arvioivat Ruotsissa intervention tehokkuutta satunnaistetulla koeasetelmalla. Tulosten mukaan psykiatriset ongelmat ja epä-sosiaalinen käyttäytyminen vähenivät sekä MST-interventioon että perinteisiin palveluihin osallistuneilla. Näiden kahden ryhmän välillä ei ollut merkittäviä eroja hoidon vaikutuksissa (Sundell et al., 2008). Myös toisessa ruotsalaisessa viiden vuoden seurantaan perustuneessa satunnaistetussa koeasetelmassa MST ja perinteiset palvelut olivat yhtä tehokkaita, vaikka MST:n kustannukset olivat korkeammat (Socialstyrelsen, 2014). Kaksi kolmasosaa (69 %) tutkimukseen osallistuneista nuorista oli tuomittu yhdestä tai useammasta rikoksesta viiden vuoden seuranta-aikana. Yleisin syyte oli varkaus, henkilöön kohdistuneet rikokset ja huumausainerikokset. Tässä tutkimuksessa mukana olleet nuoret olivat saaneet lukuisia interventioita kunnan sosiaalitoimelta viiden vuoden seurantajakson aikana. Lähes puolet (47 %) tutkimukseen osallistuneista nuorista oli jossain vaiheessa sijoitettu kodin ulkopuolelle (Socialstyrelsen, 2014).¹¹

Tanskassa Arendt ja Verner (2017) arvioivat MST:n vaikuttavuutta pitkittäis-asetelmalla, jossa MST:n osallistujien elämäntapahtumia verrattiin tutkimuksessa mitattujen riskitekijöiden (esim. mielenterveyden ongelmat, perhetausta) suhteen samankaltaisiin nuoriin viiden vuoden seurantajakson aikana (korrelatiivinen tutkimus). Tutkimuksen mukaan MST-interventioon osallistuneet pärjäsivät joiltakin osin vertailuryhmää paremmin: osallistujat suorittivat todennäköisemmin peruskoulun (ei eroa arvosanoissa) ja vähemmän väkivallasta tuomittuja nuoria tuomittiin uudelleen interventiota seuraavan vuoden aikana. Toisaalta MST-interventioon osallistujia oli seurantajakson aikana tuomittu useammin väkivalta-, ase-, huumausaine-, omaisuus- ja liikenne rikoksista. He myös suorittivat harvemmin toisen asteen tutkinon ja olivat työllistettyinä hieman vertailuryhmää vähemmän. Tutkimuksessa myös arvioitiin, että MST-interventioon osallistuneiden henkilöiden sosiaalihuollon toimenpiteisiin käytettiin vähemmän rahaa kuin tavanomaisia sosiaali- ja terveyspalveluita saaneeseen vertailuryhmään viiden vuoden sisällä interventiosta (Arendt & Verner, 2017).

11 Vuonna 2004 Norjassa tehdyssä satunnaistettuun koeasetelmaan perustuneessa tutkimuksessa interventio todettiin vaikuttavammaksi kuin kontrollina toimineet lastensuojelun palvelut. Ogden & Halliday-Boykins, (2004).

5.5.2 Individual cognitive behavioral therapy at residential homes (Ruotsi)

Kuvaus: Uusintarikollisuutta vähentävien interventioiden tarjoaminen vakavia väkivaltarikoksia tehneille nuorille on ensisijainen tehtävä nuorten erityiskodeissa (ks. sluten ungdomsvård). Tutkimuksessa arvioitiin tavanomaiseen ryhmäpohjaiseen hoitoon lisätyn yksilöllisen, manuaalisen kognitiivisen käyttäytymisterapian (iCBT) tehokkuutta rikosten uusimisen vähentämisessä verrattuna pelkkään tavanomaiseen hoitoon.

Vaikuttavuudesta: Tutkimuksessa ei havaittu yksilöllisen kognitiivisen käyttäytymisterapian lisävaikutusta nuorten erityiskodeissa annettavaan tavanomaiseen ryhmäpohjaiseen hoitoon nähden vakavia rikoksia tehneiden nuorten miespuolisten väkivaltarikollisten kuntoutuksessa (Lardén et al., 2021, satunnaistettu koeasetelma).

5.5.3 'En vej ind' (Tanska)

Kuvaus: "En vej ind" (A way in) kehitettiin Ishøjssä perustuen paikallisiin kokemuksiin katutyöstä ja exit-ohjelmasta. Menetelmä koostuu neljän kuukauden mittaisesta ryhmäpohjaisesta interventiosta nuorille, jotka ovat vaarassa tulla värväytyksi rikollisverkostoihin. Interventio koostuu sosiaalityön menetelmistä, kuten mentoiminnasta, ART, MI, "Livsførelseslisten" -työmuodoista, liikunnasta ja terveellisestä ruokavaliosta. "En vej ind" pilotoitiin vuonna 2017 kolmessa kunnassa, Odensessa, Aalborgissa ja Halsnæsissa, joissa kaikkiaan 32 nuorta on toteuttanut ohjelman. Sen jälkeen on koottu ohjelmakuvaus ja menetelmä on nyt otettu käyttöön valtakunnallisesti.

Prosessista: Prosessiarvioinnin ja kuvailevan analyysin perusteella nuoret kokivat yleensä hyötyneensä ohjelmasta monin tavoin: vähentyneellä riskikäyttäytymisellä sekä työn, koulutuksen ja tulevaisuuden luottamuksen suhteen. Ohjelman omissa arvioinneissa positiivista kehitystä nähtiin erityisesti riskikäyttäytymisessä. Nuoret tekivät vähemmän rikoksia ja heidän arvioitiin olevan vähemmän vaarassa joutua jengien rekrytoimiksi. Prosessiarvioinnissa tärkein menestystekijä menetelmän onnistumisessa olivat ryhmädynamiikka ja henkilökohtainen mentorointi sekä se, että osallistujat olivat motivoituneita muutokseen. Tuen tarve oli kohderyhmälle vielä intervention jälkeen suuri, mutta he olivat huomanneet, että toisenlainen tulevaisuus oli heille mahdollinen. (Oxford Research, 2018). Menetelmästä ei kuitenkaan ole tehty varsinaista vaikuttavuuden arviointia.

5.5.4 MultifunC (Tanska)

Kuvaus: MultifunC on hoito-ohjelma nuorille, joilla on vakavia käyttäytymisvaikeuksia. MFC Midtjylland on osittain suljettu laitos Århusissa kymmenelle nuorelle. Henkilökunta on jaettu neljään tiimiin; koulutiimiin, psykologian tiimiin, perhetiimiin ja pedagogiseen tiimiin. Hoito on jaettu kolmeen vaiheeseen: hoitoon pääsy, hoitoon laitoksessa (yleensä 9–12 kuukautta) ja siirtymävaiheeseen, jossa nuori asuu perheensä kanssa tai omassa asunnossa. Ohjelman aikana käytetään erilaisia kuntoutushoitoja ja hoidon tarve arvioidaan Youth Level of Service/ Case Management Inventory (YLS/CMI) -työkalulla. Työkalun avulla arvioidaan riskiä tuleville rikoksille, mikä on keskeistä ohjelmaan pääsemiseksi.

Vaikuttavuudesta: Vaikuttavuusarvioinnin mukaan MultifunC-hoidolla ei ole merkittävää vaikutusta useimpien tulosindikaattoreiden osalta. MFC:n ja kontrolliryhmän välillä on joitakin merkittäviä eroja (nuorten uusimisriski ja ongelmakäyttäytyminen) ja joidenkin tulosindikaattoreiden osalta viitteitä (ei-merkitseviä taipumuksia) positiivisesta/negatiivisesta vaikutuksesta, mutta selkeää kuvaa ohjelman vaikutuksesta ei ole havaittu. (Oxford Research et al., 2022, korrelatiivinen tutkimus.)

Prosessista: MFC:n nuorilla on suurempia haasteita kuin hoito-ohjelman aiotulla kohderyhmällä, ja tämä voi selittää kotiutuksien ja perhehoitojen vähäisyyttä. Hoitotulos riippuu paljon nuoren kognitiivisesta kyvystä ymmärtää ohjelman pistejärjestelmää, mutta myös siitä, että nuorella ei ole liian suuria riippuvuus- tai rikosongelmia. (Oxford Research et al., 2022).

5.6 Rikosseuraamukset

5.6.1 Sluten ungdomsvård – Custodial sentences in youth institutions (Ruotsi)

Kuvaus: Vapausrangaistukset nuorisolaitoksissa otettiin Ruotsissa käyttöön vuonna 1999 vaihtoehtona tuomituille 15–17-vuotiaille nuorille. Vapausrangaistusten käyttöönotolla nuorisolaitoksissa pyrittiin välttämään alle 18-vuotiaiden vankilaan joutumista. Nuorisolaitosten vapausrangaistukset toteutetaan valtakunnallisissa nuorten erityiskodeissa (särskilda ungdomshem).

Vaikuttavuudesta: Rangaistusten avoimuus näyttää liittyvän rikosten uusimisen vähäisempään tasoon, kun avoimista ja suljetuista yksiköistä vapautettuja nuoria verrataan keskenään ja huomioidaan erilaisia rikollisuuden riskitekijöitä (Pettersson, 2017, korrelatiivinen tutkimus). Tutkijat tuovat kuitenkin esiin, että erot

uusintarikollisuudessa saattavat heijastaa myös sellaisia eroja avoimissa ja sulje-
tuissa yksiköissä tuomionsa suorittaneiden henkilöiden välillä, joita ei voitu mal-
leissa huomioida. Yksi mahdollinen tällainen tekijä on esimerkiksi motivaatio.

Prosessista: Prosessiarvioinnissa arvellaan, että tulokset vaikuttavuudesta johtuivat
sekä jo käynnissä olevasta (ja avoimempien vapausrangaistuksen muotojen käytön
mahdollistaneesta) muutosprosessista että siitä, että nämä avoimempien vapaus-
rangaistuksen muodot itsessään mahdollisesti vähentävät rikosten uusimista
vapautumisen jälkeen. Hyvän käyttäytymisen vaatimus avoimuuden saavuttami-
seksi aiheuttaa kuitenkin ongelmallisia seurauksia laitoksen jokapäiväiseen elämään
(esim. taipumus käyttää avoimuutta kurinpidollisena keinona). Näyttää siltä, että
nuorten on ensin laitostuttava jollakin tavalla, jotta heille voidaan antaa mahdolli-
suus laitostumista vähentäviin toimenpiteisiin. (Petterson, 2017.)

5.6.2 Ungdomstjänstens påverkansprogram – Community-based rehabilitative programs (Ruotsi)

Kuvaus: Nuorten yhdyskuntapalvelun vaikuttamisohjelmat (påverkansprogram)
olivat vuonna 2004 yleisin yksittäinen toimenpide, joka osoitettiin rikoksesta
tuomituille ja sosiaalipalveluihin ohjatuille nuorille. Käytävissä ei kuitenkaan
ollut selkeää määritelmää ohjelman päämäärästä. Suurin osa tutkimuksen nuorista
miehistä (Ginner Hau & Smedler, 2011) osallistui lyhyisiin, 3–10 hoitokerran
interventioihin. Ohjelmiin sisältyi usein vierailuja paikalliseen sairaalaan tai
poliisiasemalle, sekä erilaisia neuvontatapaamisia. Usein neuvonta ja vierailut
yhdistettiin. Osallistuvissa kunnissa löydettiin lukemattomia ohjelmakomponent-
tien yhdistelmiä. Tämä teki ohjelmista siinä määrin erilaisia, että kansallisella tasolla
kuntoutusohjelmaa voitiin pitää vain kattoterminä, ei tiettyinä toimenpiteinä.

Kuvailevan tutkimuksen mukaan kahdeksantoista kuukautta ohjelman alkamisen
jälkeen 60 prosenttia nuorista rikoksentekijöistä rekisteröitiin epäiltyinä uusista
rikoksista ja 48 prosenttia väkivaltarikoksista (Ginner Hau & Smedler, 2011, korrela-
tiivinen tutkimus).

5.6.3 Motverka Våld och Gång – Counteract Violence and Gangs (Ruotsi)

Kuvaus: "Motverka Våld och Gång", MVG (Toimia väkivaltaa ja jengiä vastaan)
-hankkeen tavoitteena oli vahvistaa hoitoketjua nuorten laitoshoidossa. Vuosina
2006–2008 toteutetun hankkeen kohderyhmänä oli erityiskoteihin (SIS-kodeissa)

sijoitetut nuoret, joihin liittyi korostunut huoli rikollisuuden, huumeiden väärinkäytön tai rikollisjengityöskösten vuoksi. Tavoitteena oli vahvistaa erityiskotien hoidon laatua ja kunnissa tapahtuvaa työtä hoidon jälkeen. Osana hanketta palkattiin 24 koordinaattoria, joiden tehtävänä oli toimia linkkinä nuoren, hänen perheensä, sosiaalitoimen ja laitoksen välillä. Hankkeen tavoitteena oli luoda toimivia malleja erityiskotien ja sosiaalihuollon yhteistyölle. Tavoitteena oli, että hankkeeseen osallistuvat nuoret saisivat aikaan positiivisen ja pysyvän muutoksen elämäntilanteessaan ja katkaisivat yhteyden rikollisiin ystäviinsä.

Vaikuttavuudesta: Kvasikokeellisessa vaikuttavuusarvioinnissa ei havaittu eroa interventioita saavien nuorten tilanteessa verrattuna nuoriin, jotka olivat saaneet hoitoa SIS-kodeissa tavalliseen tapaan. Sekä hanke- että verrokkiryhmien uusintarikollisuus oli noin 60 prosenttia. Myös SIS-järjestelmään uudelleen rekisteröityminen vuoden kuluttua oli suunnilleen sama (40 prosenttia) molemmissa ryhmissä. Kun nuorilta kysyttiin heidän omasta tilanteestaan vuosi laitostakson jälkeen, he kuvailivat parannusta useilla osa-alueilla, mutta todennäköisesti ryhmien välillä ei ole eroja tässäkään. (Lundström et al., 2012, kvasikokeellinen tutkimus.)

Prosessista: Sosiaalihuollon työntekijät olivat monessa suhteessa kriittisiä hanketta kohtaan. Ensinnäkin se edisti pakollista laitoshoidoa, jota tulisi heidän mukaansa välttää. Lisäksi monet sosiaalialalla työskentelevät henkilöt tulkitsivat kritiikiksi hankkeen, joka kohdistui heidän kykyynsä hoitaa nuorten kanssa tehtävää työtä. Hankerahoja on ollut vaikea kohdentaa yksittäisten nuorten kanssa tehtävään työhön tai jälkihuoltoon, vaan ne on käytetty kuntien yleiseen talouteen (Goran Basic, 2009b.)

Nuoren ja koordinaattorin välisen suhteen henkilökohtainen puoli esitetään tärkeänä, kunhan kyseisen nuoren kanssa työskentelevä sosiaalihuollon henkilö hyväksyy koordinaattorin. Haastateltujen mukaan hyvän koordinaattorin on oltava aktiivinen ja puhuttava nuoren puolesta. (Goran Basic, 2009a.) Koordinaattoreilla ei ollut ennalta määriteltyä roolia hankkeen alkaessa, vaan heidän työnsä kehittyi hankkeen aikana. Tämä on aiheuttanut suuria eroja työtavoissa kuntien välillä. Hanke on ollut hyvin hallinnollinen, ja koordinaattorit ja sosiaalihuollon henkilöstö ovat käyttäneet paljon aikaa hallintoon ja kokouksiin – useimmiten ilman nuorten läsnäoloa. (G Basic, Thelander, & Åkerström, 2009.)

5.6.4 Ungdomskriminalitetsnævnet – Youth crime board (Tanska)

Kuvaus: Vuonna 2019 perustetun nuorisoriikoslautakunnan tavoitteena on ennaltaehkäistä nuorisoriikollisuutta määräämällä kohdennettuja yksilöllisiä ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä 10–17-vuotiaille nuorille, joita epäillään (10–14-vuotiaat) tai jotka ovat saaneet vapausrangaistuksen (15–17-vuotiaat) väkivaltarikoksista tai muista vakavista rikoksista. Nuorisoriikoslautakunta koostuu tuomarista, poliisin työntekijästä sekä lasten ja nuorten sosiaalisesta tuesta vastaavasta kunnan työntekijästä. Lautakunnalla on valtuudet päättää, onko lapsi/nuori otettava mukaan ennaltaehkäisy- ja kuntoutusohjelmaan (forbedringsforløb), määrätä lapsi/nuori välittömään reaktioon (straksreaktion), päättää näiden yhdistelmästä tai päättää olla ryhtymättä toimenpiteisiin. Tämän jälkeen kunta vastaa lautakunnan päätöksen täytäntöönpanosta.

Prosessista: Nuorisoriikoslautakunnan käsittelemistä tapauksista 84 prosenttia koski poikia, ja 10–14-vuotiaiden ja 15–17-vuotiaiden lasten määrä oli suunnilleen sama. Noin neljännes lapsista oli kodin ulkopuolisessa sijoituksessa tai hoidossa jo ennen lautakunnan kokousta. Lautakunnan kokoukset kestivät yleensä 0,5–2 tuntia ja niissä oli 10–12 osallistujaa. Tapauksista 71 % määrättiin ennaltaehkäisy- ja kuntoutusohjelmaan, 1 % tapauksista päätettiin välittömistä reaktiosta, 2 % tapauksista pantiin täytäntöön sekä ennaltaehkäisy-/kuntoutusohjelma että välitön reaktio ja 27 % tapauksista ei määrätty mitään toimia. (Fuglsang & Hansen, 2021a.)

Riikollisryhmiin kuuluvat lapset tai korkean uusintariikollisuuden riskin lapset ovat nuorisoriikoslautakunnan oikea kohderyhmä. Prosessiarvioinnissa nuorisoriikoslautakunnan soveltuvuus kuitenkin kyseenalaistetaan tapauksissa, joissa on kyse: a) lapsista, joilla on matala riski tehdä uusia rikoksia, b) lapsista, jotka on sijoitettu laitokseen ja toistuvasti ohjataan lautakunnan käsiteltäväksi sijoituksensa aikana, ja c) lapsista/nuorista, joiden henkinen toimintakyky on alentunut. 10–14-vuotiailla kuluu keskimäärin lähes neljä kuukautta rikoksen tekopäivästä lautakunnan kuulemispäivään, kun taas 15–17-vuotiailla hieman yli seitsemän kuukautta. (Fuglsang & Hansen, 2021b.) Noin viidenneksessä tapauksista lapsi oli kunnalle entuudestaan tuttu ja sijoitettu kodin ulkopuolelle jo ennen lautakunnan kuulemistä. Nuorisosuojeluselvityksissä (ungefaglige undersøgelser) kuultiin sekä lasten että ammattilaisten lausuntoja lasten asioiden tilasta, kehityksestä ja käyttäytymisestä ja myös perhettä, koulua, terveyttä ja vapaa-ajan toimintaa/ystävyyssuhteita koskevista asioista. (K. Fuglsang & Hansen, 2021d.)

Määrätyt ehkäisy- ja kuntoutusohjelmat ovat olleet melko lyhyitä: 16 prosenttia oli pituudeltaan alle kuusi kuukautta, hieman suurempi osa oli 6–12 kuukautta, neljäsosa oli 13–24 kuukautta ja vain kolme prosenttia oli pidempiä kuin 24 kuukautta. Syy lyhyihin ohjelmiin voi olla se, että osa nuorista täyttää pian 18-vuotiaita. Kolmen

toimintavuoden aikana 29 % nuorisoriikoslautakuntaan ohjatuista nuorista ohjautuu takaisin lautakuntaan ja 11 % useammin kuin kerran. Yleisimpiä syitä olivat valvonnan välttely, toimenpiteiden noudattamatta jättäminen tai se, että lasta epäiltiin uudesta vakavasta rikoksesta. Suurin osa haastateltavista lapsista kertoo positii-visesta henkilökohtaisesta muutoksesta nuorisoriikoslautakunnan jälkeen. Monet yhdistävät muutoksensa ohjelman ennaltaehkäisy- ja kuntoutusohjelmaan sekä valvontatoimenpiteisiin. (Fuglsang & Hansen, 2021c.)

Laursen, Thage ja Pallesen (2022) toteavat raportissaan, että lapsen läsnäolovelvollisuudella lautakuntakokouksessa voi olla kielteisiäkin vaikutuksia lapseen. Lapsen voi olla haastavaa ymmärtää kokousta ja sen tarkoitusta, ja hän voi tuntee olonsa epämiukavaksi kokouksen suuren osallistujamäärän vuoksi. Nuorisoriikoslautakunnan päätös voi toisaalta joissakin tapauksissa johtaa siihen, että lapsi tai nuori saa riittävästi apua. Kunnalla on velvollisuus käynnistää lautakunnan päättämät toimenpiteet, eikä kunta näin ollen voi antaa taloudellisten näkökohtien vaikuttaa toimenpiteisiin.

5.6.5 Ungdomssanktionen – Youth Sanction (Tanska)

Kuvaus: Nuorisoseuraamus otettiin käyttöön vuonna 2001 ja sitä vahvistettiin lakimuutoksella vuonna 2007. Kohderyhmänä ovat vakavaan väkivaltarikokseen tai muuhun vakavaan rikokseen syyllistyneet 15–17-vuotiaat, joilla on korkea sosiaalipedagogisen hoidon tarve. Nuorisorangaistus on tuomioistuimen määräämä kahden vuoden pituinen valvottu sosiaalipedagoginen työmuoto. Nuorisorangaistus vastaa ehdotonta vankeusrangaistusta, jonka pituus on 30 päivästä puoleentoista vuoteen. Hoito koostuu kolmesta vaiheesta; jaksosta suljetussa laitoksessa sosiaalipedagogisen hoidon suunnittelua varten, jaksosta avoimessa laitoksessa ja lopuksi siirtymävaiheesta, jossa nuori asuu vanhempiensa luona tai omassa asunnossa kunnan tuella/valvonnassa. Monet täyttävät 18 vuotta suorittaessaan nuorisorangaistusta. Vuoden 2007 lakimuutoksella pyrittiin vahvistamaan seuraamuksen sisältöä varmistamalla nuoren ja hänen vanhempiensa suurempi vastuu ja osallisuus. Tavoitteena oli myös nostaa koulutukseen tai työhön osallistumisen roolia seuraamuksen ensisijaisena tavoitteena.

Vaikutavuudesta: Vaikutustenarvioinnin mukaan yleisessä uusintarikollisuus-riskissä ei ole merkittävää eroa ennen vuotta 2007 ja sen jälkeen sanktioitujen nuorten välillä. Kun tarkastellaan vakavampien rikosten uusimista rangaistuksen päättymisen jälkeen kahden vuoden seurannalla, uusintarikollisuuden riski on pienempi niillä nuorilla, jotka saivat nuorisorangaistuksensa lakimuutosten jälkeen vuonna 2007. (Pedersen, 2013, korrelatiivinen tutkimus). Kun tarkastellaan kolmea

nuorisorangaistuksen päättymisen jälkeistä uusintarikollisuuden mittaria, yksi niistä on merkitsevästi matalampi nuorisoseuraamuksen saaneilla kuin kontrolliryhmällä (Clausen & Kyvsgaard, 2009, korrelatiivinen tutkimus).

Prosessista: Prosessiarviointi viittaa siihen, että lakimuutoksilla (ml. jokaiselle nuorelle nimetyllä koordinaattorilla sekä koulutusta ja työtä koskevalla toimintasuunnitelmalla) on ollut myönteinen vaikutus nuorten koulutus- ja työtilanteeseen. Tämän myönteisen kehityksen edellytyksenä näyttää olevan nuorten ja koordinaattorin välinen säännöllinen yhteydenpito ja toimintaohjelman jatkuva seuranta sekä se, että toimintasuunnitelmassa keskitytään koulutukseen ja työhön alusta alkaen. (Rambøll, 2012.)

5.6.6 Lowering the age of criminal responsibility (Tanska)

Kuvaus: Vuonna 2010 alennettiin Tanskassa rikosoikeudellisen vastuun aläikärajaa 15 vuodesta 14 vuoteen. Poliittisena tavoitteena oli nuorisorikollisuuden ehkäisy. Uudistuksesta tiedotettiin yleisölle runsaalla medianäkyvyydellä erityisesti uudistusta edeltävänä vuonna. Tämän seurauksena nuoret olivat todennäköisesti tietoisia uudistuksesta. On siis mahdollista, että uudistus olisi voinut estää 14-vuotiaita nuoria tekemästä rikoksia. Uusi hallitus kuitenkin palautti ikärajan 15 vuoteen, 1.3.2012 alkaen.

Vaikuttavuudesta: Vaikuttavuustutkimuksessa ei löydy näyttöä siitä, että uudistus olisi alentanut 14-vuotiaiden todennäköisyyttä syyllistyä rikoksiin. Itse asiassa uusintarikollisuuden todennäköisyys oli korkeampi ikärajan laskun jälkeen. Tutkimuksessa havaittiin myös, että koulutulokset, kuten läsnäolo ja tietyt arvosanat, heikkenivät enemmän rikosoikeusjärjestelmässä käsiteltyjen rikosten tekijöiden keskuudessa. (Damm et al., 2017, kvasikokeellinen tutkimus.)

LÄHTEET

- Ahlmark, N. (2015). Forandring gennem åndedræt: Breathe SMART som en vej ud af kriminalitet og misbrug. Retrieved from https://www.sdu.dk/sif/-/media/images/sif/sidste_chance/sif/udgivelser/2015/forandring_gennem_aandedraet.pdf
- Als Research. (2017). Evaluering af beskæftigelses og bandeexit projektet NY FREMTID. Retrieved from https://alsresearch.dk/wp-content/uploads/2022/10/Evalueringsrapport_Ny-Fremtid.pdf
- Alstam, K., & Forkby, T. (2022). Finding a Suitable Object for Intervention: On Community-Based Violence Prevention in Sweden. *Societies*, 12(3), 75.
- Alstam, K., Forkby, T., & Holm, D. (2021). Ett smörgåsbord av möjligheter: en värderande analys av Passus avhopparstöd för personer som lämnar gäng och kriminalitet. Retrieved from <http://nu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1524919/FULLTEXT02.pdf>
- Andersson, C. (2015). Utvärdering av Konsultationsteamet i Malmö. Retrieved from <http://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1410161/FULLTEXT01.pdf>
- Arendt, J. N., & Verner, M. (2017). Effekter af Multi-Systemisk Terapi for unge med adfærdsproblemer. Retrieved from https://pure.vive.dk/ws/files/2033647/10933_effekter-af-multi-systemisk-terapi-for-unge-med-adfaerdsproblemer.pdf
- Basic, G. (2009a). Uppskattning, kritik och förväntan - i ungdomars berättelser om ett samarbetsprojekt i ungdomsvården. Retrieved from <https://lup.lub.lu.se/search/files/6336242/1493959.pdf>
- Basic, G. (2009b). Vi är fortfarande kompetenta! : Röster från socialtjänsten om ett samarbetsprojekt i ungdomsvården. Retrieved from <https://lup.lub.lu.se/search/files/6026010/1493951.pdf>
- Basic, G., Thelander, J., & Åkerström, M. (2009). Vårdkedja för ungdomar eller professionella? En processutvärdering av projektet "Motverka våld och gäng. Retrieved from <https://lup.lub.lu.se/search/files/3181567/4091880.pdf>
- Brå. (2016). Insats Fenix: En utvärdering av polisens särskilda satsning i Järvaområdet. Retrieved from https://bra.se/download/18.37179ae158196cb17253914/1481110148810/2016_24_Insats_Fenix.pdf
- Brönnert, L., & Ekholm, D. (2022). Sociala insatsgruppen (SIG) i Linköping - en rapport om arbetssätt, resultat och potential. Retrieved from <https://bra.se/download/18.137f5428182e8d-dc63a154/1662026858008/2022%20Sociala%20insatsgruppen%20Linkoping.pdf>

- Burcar, V., & Wästerfors, D. (2007). Lugnt på stan? : en studie av trygghetsarbete i Landskrona centrum. Retrieved from https://bra.se/download/18.760f410713455c50f3780003392/1371914752476/2006_0225_Lungt_p%C3%A5_stan_Trygghetsarbete_I_Landskrona.pdf
- Christensen, G., Jakobsen, V., Enemark, M. H., Stabell, C. L., Søgaard, C. D., & Nielsen, H. (2019). Boligsociale indsatsers bidrag til at forebygge kriminalitet i udsatte boligområder. Retrieved from <https://www.vive.dk/media/pure/14310/3423640>
- Christensen, G., Jakobsen, V., Søgaard, C. D., & Nielsen, H. (2021). Effekter og resultater af de boligsociale indsatser. Retrieved from <https://www.vive.dk/media/pure/15867/5256714>
- Christensen, G., Lunde Christensen, M. L., Hjelmar, U., Hygum-Espersen, H., Enemark, M. H., Winkler, A., & Boysen, N. K. (2022). Omdannelsesområderne på vej: Det sociale spor i følgeevalueringen af transformationen af de 15 boligområder. Retrieved from <https://www.vive.dk/media/pure/18463/13273557>
- Clausen, S., & Kyvsgaard, B. (2009). Ungdomssanktionen: en effektevaluering. Retrieved from <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2009/Ungdomssanktionen.pdf>
- Damm, A. P., Larsen, B. Ø., Nielsen, H. S., & Simonsen, M. (2017). Lowering the minimum age of criminal responsibility: Consequences for juvenile crime and education. Economics Working Papers, Aarhus University.
- Deuchar, R. (2020). 'I Get More in Contact with My Soul': Gang Disengagement, Desistance and the Role of Spirituality. *Youth Justice*, 20(1-2), 113-127. doi:10.1177/1473225419889195
- Deuchar, R., Søgaard, T. F., Kolind, T., Thylstrup, B., & Wells, L. (2016). 'When you're boxing you don't think so much': pugilism, transitional masculinities and criminal desistance among young Danish gang members. *Journal of Youth Studies*, 19(6), 725-742. doi:10.1080/13676261.2015.1098770
- Ekholm, D., & Dahlstedt, M. (2021). Pedagogies of (de)liberation: salvation and social inclusion by means of Midnight Football. *Sport, Education and Society*, 26(1), 58-71. doi:10.1080/13573322.2019.1694504
- Forkby, T. (2008). Gängrelaterat ungdomsarbete. En utvärdering av Ung och Trygg i Göteborg. Retrieved from <https://www.faltarbete.se/wp-content/uploads/2018/02/Forkby-Torbj%C3%B6rn-G%C3%A4ngrelaterat-ungdomsarbete-FoU-Rapport-2008.pdf>
- Forkby, T. (2020). Organisational exceptions as vehicles for change: collaborative strategies, trust, and counter strategies in local crime prevention partnerships in Sweden. *European Journal of Social Work*, 23(4), 580-593. doi:10.1080/13691457.2018.1512474

- Fuglsang, K., & Hansen, S. B. (2021a). Nævnsmødet : en devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet. Retrieved from <https://bitfinder.kb.dk/kuana-dab/a07ff8ca-389e-4a5f-a79a-dfcd8f24f024>
- Fuglsang, K., & Hansen, S. B. (2021b). Screening og henvisning : en devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet. Retrieved from <https://bitfinder.kb.dk/kuana-dab/e4cb9988-4020-4281-9528-3e6e874c72eb>
- Fuglsang, K., & Hansen, S. B. (2021c). Udmøntning af afgørelser, tilsyn og genindbringelse af sager. Retrieved from https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2022/06/Udmoentning-af-afgoerelser-tilsyn-og-genindbringelse-af-sager_WT.pdf
- Fuglsang, K., & Hansen, S. B. (2021d). Ungefaglige undersøgelser og indstillinger : en devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet. Retrieved from <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Devaluering-om-ungefaglige-undersoegelser-og-indstillinger.pdf>
- Fuglsang, T. (2016). Netværkssamråd: Kommunernes anvendelse af og erfaringer med servicelovens § 57 c. Retrieved from https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2016/rapport-_evaluering_af_netvaerkssamraad_endeligdecember.pdf
- Gerell, M. (2021). CCTV in deprived neighbourhoods – a short-time follow-up of effects on crime and crime clearance. *Nordic Journal of Criminology*, 22(2), 221-239. doi:10.1080/2578983X.2020.1816023
- Gerell, M., & Ellberg, C. (2021). Riktade insatser mot brott och kriminella nätverk i Malmös bostadsområden. Retrieved from <http://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1602612/FULLTEXT01.pdf>
- Ginner Hau, H., & Smedler, A. (2011). Young male offenders in community-based rehabilitative programmes – self-reported history of antisocial behaviour predicts recidivism. *International Journal of Social Welfare*, 20(4), 413-420. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00792.x>
- Hedlund, A. (2022). Brottsförebyggande ungdomsarbete i Malmö och Helsingborg: En utvärdering av Fryshuset preventiva insatser och civilsamhällets roll för unga i riskzonen. Retrieved from <https://www.mynewsdesk.com/se/fryshuset/documents/rapport-brottsfoerebyggande-ungdomsarbete-i-malmoe-och-helsingborg-en-utvaerdering-av-fryshusets-preventiva-insatser-och-civilsamhaellets-roll-foer-unga-i-riskzonen-423090>
- Holgerson, S., & Granér, R. (2013). Att bekämpa kriminella gäng : utvärdering av SGI-projektet. Retrieved from <http://nu.diva-portal.org/smash/get/diva2:712085/FULLTEXT01.pdf>

- Höglund, F. (2020). Den organiserade spontanidrottens roll för social integration – nattfotboll som brottspreventiv åtgärd Retrieved from https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de530413c7/1584024816125/2020_0320_Goodsport_nattfotboll_som_brottsforebyggande_atgard.pdf
- Ivert, A.-K., & Mellgren, C. (2021). Effektutvärdering av Sluta skjut. En strategi för att minska de grova våldet. Retrieved from https://bra.se/download/18.1f8c-9903175f8b2aa70674f/1615474729121/Sluta_skjut_effektutvardering.pdf
- Ivert, A.-K., Mellgren, C., & Nilsson, J. (2020). Processutvärdering av sluta skjut. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1502155/FULLTEXT01.pdf>
- Johansen, M.-L. (2021). Bandeexit i Østjyllands Politi og Aarhus Kommune. Retrieved from https://pure.vive.dk/ws/files/6260726/301933_Bandeexit_i_stjyllands_Politi_og_Aarhus_Kommune_PDF_UA.pdf
- Johansen, M.-L. E. (2022). Intimate Belonging - Intimate Becoming: How Police Officers and Migrant Gang Defectors Seek to (Re)shape Ties of Belonging in Denmark. *Genealogy*, 6(2), 40. doi:10.3390/genealogy6020040
- Johansson, K., & Kangasvieri, N. (2015). Att motverka kriminalitet genom samverkan : Studie av Social insatsgrupp i Linköping. Retrieved from <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:882169/FULLTEXT01.pdf>
- Kassman, A., Wollter, F., & Oscarsson, L. (2016). Early Individual Prevention of Chronic Offenders: The Use of Criminological Theories in the Governance of Swedish Police and Social Services. *Youth Justice*, 16(2), 113-129. doi:10.1177/1473225415601906
- Kronkvist, K., Nordqvist, S., & Ivert, A.-K. (2019). Kamerabevakning i ett särskilt utsatt bostadsområde: Uppfattningar, erfarenheter och effekter av polisär kamerabevakning med syfte att minska brottsligheten och öka tryggheten. Retrieved from https://fastighetsagaresofielund.se/wp-content/uploads/2019/08/978-91-7104-991-9_muep1.pdf
- Lalander, P. (2013). Inga hopplösa fall : Om livsstilshuset, ett boende och en verksamhet för unga med "gängerfarenhet". Retrieved from <http://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1410119/FULLTEXT01.pdf>
- Lardén, M., Höglund, J., & Långström, N. (2021). Effectiveness of an Individual Cognitive-Behavioral Intervention for Serious, Young Male Violent Offenders: Randomized Controlled Study With Twenty-Four-Month Follow-Up. *Front Psychiatry*, 12, 670957. doi:10.3389/fpsy.2021.670957
- Laursen, M. L., Thage, E., & Pallesen, N. C. (2022). Ungdomskriminalitetsnævnet i et menneskeretligt perspektiv. Retrieved from https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/document/Ungdomskriminalitetsn%C3%A6vnet_juni2022_accessible.pdf

- Lundström, T., Sallnäs, M., & Vogel, M. A. (2012). Utvärdering av en förstärkt vårdkedja för ungdomar som vårdats vid SiS-institution. Retrieved from <https://www.stat-inst.se/globalassets/publikationer/institutionsvard-i-fokus/utvardering-av-en-forstarkt-vardkedja-for-ungdomar-som-vardats-vid-en-sis-institution.pdf>
- Mehlbye, J., Berger, N. P., & Larsen, B. Ø. (2019). SSP-samarbejdet i det kriminalitetsforebyggende arbejde. Retrieved from <https://dkr.dk/media/7097/ssp-samarbejdet-i-det-kriminalitetsforebyggende-arbejde.pdf>
- Mulvad-Reinhardt, S. (2018). Netværkssamråd: En effektevaluering af servicelovens § 57 c. Retrieved from https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2017/01/rapport_netvaerkssamraad_effektevaluering.pdf
- Nilsson, D., & Karström, T. (2020). Kan akustisk design och musik förebygga brottslighet och öka trygghet? Retrieved from https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de530326e1/1582553722208/2020_0219_Kan_akustisk_design_och_musik_forebygga_brott.pdf
- Nordgren, J., & Hallin, P.-O. (2018). Utvärdering av Räddningstjänsten i samarbete med kidsen. Retrieved from [https://bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e338e/1549556583996/2018_0220_Utv%C3%A4rdering%20av%20R%C3%A4ddningstj%C3%A4nsten%20i%20samarbete%20med%20kidsen%20\(RISK\).pdf](https://bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e338e/1549556583996/2018_0220_Utv%C3%A4rdering%20av%20R%C3%A4ddningstj%C3%A4nsten%20i%20samarbete%20med%20kidsen%20(RISK).pdf)
- Ogden, T. & Halliday-Boykins, C.A. (2004). Multisystemic Treatment of Antisocial Adolescents in Norway: Replication of Clinical Outcomes Outside of the US. *Child and Adolescent Mental Health*, 9(2), 77–83. doi: 10.1111/j.1475-3588.2004.00085.x
- Oxford Research. (2018). Evaluering af metoder til forebyggelse af rekruttering til rocker- og/eller bandegrupperinger. Retrieved from <https://sbst.dk/media/11086/Evaluering%20af%20metoder%20til%20forebyggelse%20af%20rekruttering%20til%20rocker-%20ogeller%20bandegrupperinger.pdf>
- Oxford Research, SDU, & DEFACTUM. (2022). Evaluering af MultifunC. Retrieved from <https://sbst.dk/media/21586/Evaluering%20af%20MultifunC.pdf>
- Pedersen, A.-L. B. (2013). Ungdomssanktionen: Effektevaluering af en styrkelse af sanktionen. Retrieved from <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2013/Ungdomssanktionen%20%20Effektevaluering%202013.pdf>
- Pedersen, A.-L. B. (2014). Evaluering af ungesamråd. Retrieved from <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2014/Evaluering%20af%20ungesamr%C3%A5d.pdf>
- Pedersen, M. L. (2014). Exit-indsatser for rockere og bandemedlemmer: En kortlægning af tiltag under rammemodellen. Retrieved from <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2014/Exit-indsatser%20for%20rockere%20og%20bandemedlemmer.pdf>

- Pedersen, M. L. (2015). Exit-forløb med rockere og bandemedlemmer: Aftaler om exit under rammemodellen, 1. delrapport. Retrieved from <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Exit-forl%C3%B8b%20%28f%C3%B8rste%20delrapport%29.pdf>
- Pedersen, M. L. (2016). Exit-forløb med rockere og bandemedlemmer: Aftaler om exit under rammemodellen. 2. delrapport. Retrieved from https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2016/exit-forloeb_2_delrapport.pdf
- Pedersen, M. L. (2021). Evaluering af Politikadet Junior. Retrieved from <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/10/Evaluering-af-Politikadet-Junior.pdf>
- Petterson, T. (2017). Betydelse av öppenhet under institutionstiden för ungdomar dömda till slutna ungdomsvård : Hur påverkar det vardagen vid institutionen och återfall i brott? Retrieved from <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1166324/FULLTEXT01.pdf>
- Pilemalm, S., Grahn, O., & Källgården, P. (2020). Att förhindra och hantera händelser i socio-ekonomiskt utsatta områden: vidareutveckling och utvärdering av konceptet Civil insatsperson i förort (CIP). Retrieved from <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1512220/FULLTEXT01.pdf>
- Rambøll. (2012). Evaluering af ungdomssanktionen. Retrieved from <https://sm.dk/media/8160/evaluering-af-ungdomssanktionen.pdf>
- Ribe, M. Ø. (2017). Effektevaluering af ungesamråd. Retrieved from https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/rapport_effektevaluering_af_ungesamraad.pdf
- Riksrevisionen. (2020). Rätt insats på rätt plats – polisens arbete i utsatta områden. Retrieved from https://www.riksrevisionen.se/download/18.7546977617592429b913d517/1604927340756/RiR%202020_20%20Anpassad.pdf
- Rostami, A., Melde, C., & Holgersson, S. (2015). The myth of success: the emergence and maintenance of a specialized gang unit in Stockholm, Sweden. *International Journal of Comparative Applied Criminal Justice*, 39(3), 199-217. doi:10.1080/01924036.2014.973054
- Rostami, A., & Mondani, H. (2015). The complexity of crime network data: a case study of its consequences for crime control and the study of networks. *PLoS One*, 10(3). doi:10.1371/journal.pone.0119309
- Rowe, M., & Søgaaard, T. F. (2020). 'Playing the man, not the ball': targeting organised criminals, intelligence and the problems with pulling levers. *Policing and Society*, 30(2), 120-135. doi:10.1080/10439463.2019.1603226

- Roxell, L. (2016). Den kvantitativa delen av utvärderingen av sociala insatsgrupper 20-29 i Tensta och Rinkeby. Retrieved from https://bra.se/download/18.10aae-67f160e3eba6292c8e8/1520493375556/2017_0301_Utv%C3%A4rdering%20av%20SIG%20f%C3%B6r%20personer%2020-29%20%C3%A5r%20i%20Tensta-Rinkeby.pdf
- Socialstyrelsen. (2014). Utvärdering av Multisystemisk terapi för ungdomar med allvarliga beteendeproblem: resultat efter fem år. Retrieved from <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2014-11-20.pdf>
- Socialstyrelsen. (2016). Utvärdering av samverkansformen sociala insatsgrupper: Delredovisning av ett regeringsuppdrag. Retrieved from <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2016-2-17.pdf>
- Socialstyrelsen. (2017a). Utvärdering av sociala insatsgrupper – effekter för individen. Retrieved from <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-10-20.pdf>
- Socialstyrelsen. (2017b). Utvärdering av sociala insatsgrupper – genomförande, utfall och effekter av arbetet på verksamhetsnivå. Retrieved from <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2017-9-29.pdf>
- Socialstyrelsen. (2020). Studier om sociala insatsgrupper: Resultatuppföljning av ungdomar i SIG och utveckling av lovande arbetsformer. Retrieved from <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-3-6691.pdf>
- Sundell, K., Hansson, K., Löfholm, C. A., Olsson, T., Gustle, L.-H., & Kadesjö, C. (2008). The transportability of multisystemic therapy to Sweden: Short-term results from a randomized trial of conduct-disordered youths. *Journal of Family Psychology*, 44(4), 550-560. doi:10.1037/a0012790
- Sundqvist, J., Eriksson, M., Ghazinour, M., Hansson, J., Hjertstedt, M., & Padyab, M. (2021). Initiativ Mareld: En studie av polisanställdas hälsa, arbetsmiljö och trygghetsskapande arbete i särskilt utsatta områden i polisregion Stockholm. Retrieved from <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1563627/FULLTEXT02.pdf>
- Wollter, F., Kassman, A., & Oscarsson, L. (2013). Utvärdering av sociala insatsgrupper: individriktad samverkan kring unga i riskzonen. Retrieved from <http://esh.diva-portal.org/smash/get/diva2:761048/FULLTEXT01.pdf>
- Wollter, F., & Oscarsson, L. (2018). Utvärdering av sociala insatsgrupper i Stockholms län: Botkyrka, Stockholm och Södertälje. Retrieved from <http://esh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1172739/FULLTEXT01.pdf>

- Zamparutti, A. (2016a). Utvärdering av Social insatsgrupp 20-29 - Delrapport 2, Deltagarna i SIG. Retrieved from https://bra.se/download/18.10aae67f160e3eba6292c8e8/1520493375556/2017_0301_Utv%C3%A4rdering%20av%20SIG%20f%C3%B6r%20personer%2020-29%20%C3%A5r%20i%20Tensta-Rinkeby.pdf
- Zamparutti, A. (2016b). Utvärdering av Sociala insatsgrupper 20-29, Rinkeby-Tensta - Delrapport 1, Processutvärdering. Retrieved from https://bra.se/download/18.10aae67f160e3eba6292c8e8/1520493375556/2017_0301_Utv%C3%A4rdering%20av%20SIG%20f%C3%B6r%20personer%2020-29%20%C3%A5r%20i%20Tensta-Rinkeby.pdf

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-0990 (PDF)
ISBN 978-952-400-863-1 (PDF)